

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka

**TELEVIZNÍ ZPRÁVY JAKO KOMUNIKÁT
(TV NEWS AS A COMMUNICATIVE MEANS)**

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Radka Holanová, Ph.D.
Autorka bakalářské práce: Jana Ružbacká, Navigátorů 621, 161 00 Praha 6
Obor studia: Specializace v pedagogice, ČJ – NJ
Typ studia: Prezenční studium
Rok dokončení bakalářské práce: 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

Prohlašuji, že odevzdaná elektronická verze BP je identická s její tištěnou podobou.

místo vypracování

Praha

úplné datum 11. 4. 2012

vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce, paní doktorce Holanové, Ph.D., za cenné rady a pomoc při zpracování bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině a nejbližším za trpělivost a shovívavost.

Obsah

Úvod	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1. Dnešní situace médií	8
2. Publicistický styl	8
2.1. Zpravodajství, zpravodajský styl.....	9
2.1.1. Zevrubná analýza zpravodajského stylu z pohledu jednotlivých jazykových rovin.....	11
2.1.1.1. Rovina morfologická	11
2.1.1.2. Rovina lexikologická a slovtvorná.....	12
2.1.1.3. Rovina syntaktická.....	14
2.1.1.4. Infotainment, bulvarizace zpráv	15
2.2. Televizní zpráva	17
2.2.1. Charakteristika televizní zprávy	18
2.2.2. Další důležité části televizní zprávy	19
2.2.2.1. Titulky ve zpravodajství.....	19
2.2.2.2. Úvodní znělka.....	19
3. Stručné představení analyzovaných televizních stanic.....	20
3.1. Česká televize.....	20
3.1.1. Události ČT.....	20
3.2. TV Nova	21
3.2.1. Televizní noviny	21
PRAKTICKÁ ČÁST	23
4. Charakteristika analyzovaného materiálu	23
5. Události.....	23
5.1. Rovina morfologická	23
5.1.1. Promluvy moderátorů	23
5.1.2. Promluvy reportérů.....	25
5.1.3. Promluvy ostatních mluvčích.....	29
5.2. Rovina lexikologická (a slovtvorná).....	31
5.2.1. Módní slova.....	31
5.2.2. Frazémy.....	32
5.2.3. Publicismy, automatismy	33

5.2.3.1.	Promluvy moderátorů a reportérů.....	34
5.2.3.2.	Promluvy ostatních mluvčích.....	34
5.2.4.	Kolokvializace jazyka.....	34
5.2.5.	Přejatá slova, neologismy.....	36
5.2.6.	Obrazná vyjádření.....	37
5.3.	Rovina syntaktická.....	39
5.3.1.	Kondenzace.....	39
5.4.	Intertextualita.....	40
5.5.	Infotainment, bulvarizace zpráv.....	41
5.6.	Zpráva jako příběh.....	41
5.7.	Nepřesnosti a chyby zpravodajů ve zpravodajské relaci.....	43
6.	Televizní noviny.....	43
6.1.	Rovina morfologická.....	43
6.1.1.	Promluvy moderátorů.....	43
6.1.2.	Promluvy reportérů.....	45
6.1.3.	Promluvy ostatních mluvčích.....	47
6.2.	Rovina lexikologická (a slovtvorná).....	50
6.2.1.	Módní slova.....	50
6.2.2.	Publicismy, automatismy.....	51
6.2.2.1.	Promluvy moderátorů a reportérů.....	51
6.2.2.2.	Promluvy ostatních mluvčích.....	51
6.2.3.	Kolokvializace jazyka.....	51
6.2.4.	Přejatá slova, neologismy.....	53
6.2.5.	Obrazná vyjádření.....	54
6.3.	Rovina syntaktická.....	55
6.3.1.	Kondenzace.....	55
6.4.	Intertextualita.....	55
6.5.	Infotainment, bulvarizace zpráv.....	56
6.6.	Zpráva jako příběh.....	58
6.7.	Nepřesnosti a chyby zpravodajů ve zpravodajské relaci.....	59
7.	Srovnání zpravodajských relací z hlediska překladu telefonických hovorů.....	60
8.	Analýza znělky, headlines a úvodních částí zpravodajských relací.....	61
8.1.	Události.....	62
8.2.	Televizní noviny.....	63

9. Srovnání zpravodajských relací z hlediska délky jedné zprávy	64
10. Srovnávací analýza hlavních zpravodajských relací Události a Televizní noviny	65
Závěr	70
Seznam literatury	72
Abstrakt	78
Summary	79
Klíčová slova	80

Úvod

Televizní zprávy patří mezi nejsledovanější pořady¹ v programovém schématu televizí. Mají tedy na obyvatele největší vliv. Reportéři a moderátoři televizních zpráv, respektive žurnalisté obecně jsou považováni za ty, kteří mohou ovlivňovat jazykové normy a kodifikace. Mnozí lidé téměř vůbec nečtou, svůj volný čas tráví díváním se na televizi. Televizní zprávy a noviny (ať už tištěné nebo na internetu) jsou pro ně jediným dokladem o tom, jak by měl vypadat kultivovaný jazyk. Často si ani neuvědomujeme, jak podstatnou složku našeho života média tvoří a jak moc náš život mohou ovlivňovat. O důležitosti porozumění médiím svědčí mimo jiné i fakt, že na mnohých školách se učí předmět mediální výchova, který má zvýšit mediální gramotnost obyvatel. Mediální výchova je dokonce součástí Rámcového vzdělávacího programu.

Ve své bakalářské práci **Televizní zprávy jako komunikát**² se zaměřuji na zpravodajský styl dvou televizních stanic – veřejnoprávní televize Česká televize a komerční TV Nova. V teoretické části nejdříve objasňuji termíny publicistický styl, zpravodajský styl a zpráva. Zpravodajský styl a zprávu definuji hlouběji z pohledu jednotlivých jazykových rovin, tj. rovin morfologické, lexikologické, syntaktické a z pohledu infotainmentu a bulvarizace. V rámci jednotlivých rovin s pomocí odborné literatury blíže rozvádím znaky, které jsou pro zpravodajský styl charakteristické. Těžiště práce spočívá ve stylistické charakteristice syntagmatické a lexikální stránky. Vynechávám fonetickou rovinu, neboť fonetický rozbor vyžaduje speciálnější výzkum.

V praktické části analyzuji zprávy z večerních zpravodajských pořadů *Události* na ČT a *Televizní noviny* v TV Nova. Rozhodným obdobím jsou dny 16. 1., 17. 1. a 18. 1. 2012, tedy pondělí, úterý a středa. Snažím se najít charakteristické znaky z jednotlivých jazykových rovin, které jsem popsala v teoretické části, popřípadě objevit další typické znaky. Mým cílem je poukázat na rozdíly mezi těmito dvěma zpravodajskými pořady, popřípadě najít podobnosti. Součástí praktické části je analýza zpráv Událostí a Televizních novin, analýza znělky, headlines a úvodních částí sledovaných zpravodajských relací, analýza zpravodajských relací

¹ <http://www.mediaguru.cz/2012/02/nejuspesnejsi-programove-formaty-v-lednu/> (citováno dne 1. 2. 2012)

² Komunikátem rozumíme výsledek komunikace nebo také jazykový projev. Vedle prostředků verbálních zahrnuje i prostředky neverbální. Zdroj: Kol. autorů. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 220.

z hlediska délky jednotlivých zpráv, analýza zpravodajské relace obou televizí jako celku. Jedna z kapitol se věnuje chybám a nepřesnostem ve zpravodajské relaci.

Veřejnoprávní Českou televizi jsem si vybrala jako zástupce seriózních zpráv. Očekává se od ní, že bude podávat informace objektivně a bez zbytečných příkras.

TV Nova a její zpravodajský pořad Televizní noviny patří dlouhodobě k nejsledovanějším zpravodajským pořadům³, ovlivňuje tedy současné diváky nejvíce. To byl jeden z hlavních důvodů, proč jsem si tuto televizní stanici vybrala. TV Nova je dlouhodobě kritizována kvůli svému odlehčenému zpravodajskému stylu, který nezastírá bulvárnost a snaží se o maximální přiblížení divákům. Nicméně i Česká televize sleduje trendy a některé z nich od svého konkurenta převzala. V praktické části bakalářské práce se pokusím svá tvrzení podložit příklady.

³ <http://www.mediaguru.cz/2011/07/nejsledovanejsi-tv-porady-druheho-ctvrtleti/> (Citováno dne 1. 2. 2012)

TEORETICKÁ ČÁST

1. Dnešní situace médií

Zásadním mezníkem v novodobé historii médií se stal rok 1989, kdy se média zbavila kontroly ze strany státu a *stala se součástí politické, společenské a ekonomické transformace české společnosti*.⁴

Po roce 1989 nastalo uvolnění ovzduší a zmnožení médií, vznikly soukromé subjekty, a s touto pluralitou se objevila i pluralita názorová i výrazová.⁵ Došlo k prudkému technologickému rozvoji, kterému se média musela podřídit. Vedle tištěných zpráv konkuruje televiznímu zpravodajství internet – internetové zpravodajství. Zpravodajství se zrychlilo a na to musela reagovat i televize. Už nestačí pouze hlavní večerní zpravodajská relace. Znakem posledních let jsou nejrůznější typy zpravodajství – ranní zprávy, odpolední zprávy, mimořádné zprávy, ... Dokonce vznikl zpravodajský kanál – ČT24. Média ale musí reagovat i na společensko-politické změny. Lidé chtějí něco víc, než jen dozvědět se novou informací. Média musí i bavit, v poslední době se stále častěji mluví o tzv. *infotainmentu* (o infotainmentu více v kapitole 2.1.1.4 Infotainment, bulvarizace zpráv).

2. Publicistický styl

Již podle adjektiva publicistický je zřejmé, že tento styl v sobě zahrnuje žurnalistické komunikáty. Neřadíme sem jen texty psané (v časopisech a novinách), ale i mluvené projevy (v rozhlasu a televizi). Hlavní funkcí publicistického stylu je funkce informativní. Neméně důležitá je funkce přesvědčovací (persvazivní).⁶

Odborná veřejnost se v terminologii publicistického stylu poměrně značně liší. Marie Čechová ve své publikaci *Současná stylistika* tuto problematiku nastiňuje. Již samotný termín publicistický styl je pro mnohé autory nevyhovující. Ne všechny texty, které do tohoto stylu spadají, mají persvazivní funkci. Tito autoři (např. J. Kraus, J. Bartošek) rozlišují přísně pojmy

⁴ JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Praha: Portál, 2009, s. 73.

⁵ SCHNEIDEROVÁ, Soňa. *Informace – text – kontext. Nad současnou situací médií*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 7

⁶ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003, s. 207.

žurnalistika a publicistika. Žurnalistika je *činnost v hromadných sdělovacích prostředcích (v novinách, časopisech, rozhlase, televizi, apod.)*.⁷ Publicistika je také činností v hromadných sdělovacích prostředcích, jejím hlavním úkolem ale je komentovat aktuální události.

Ve své bakalářské práci se budu držet terminologie v souladu s Marií Čechovou a s tradicemi české stylistiky. Jsem stejně jako výše zmíněná autorka toho názoru, že publicistický styl pokrývá širokou škálu textů, které se tematicky liší. Avšak persvazivní funkci dnes najdeme například i ve zpravodajství či novinách. V *Encyklopedickém slovníku češtiny* autoři pod heslem publicistický styl vyslovují podobný názor. Zatímco ve zpravodajském stylu persvaze být může, ale i nemusí, u analytických žánrů *tvoří přesvědčovací důležitou složku*.⁸ I Zdeněk Hlavsa se domnívá, že přesvědčovací funkci najdeme téměř ve všech textech publicistického stylu. Záleží ale na míře zastoupení a na stupni explicitnosti.⁹ Čechová (2008, s. 246) dále dělí publicistický styl na zpravodajský styl, publicistický styl v užším smyslu neboli analytický styl (např. úvodníky, komentáře, glosy, debaty, interview) a publicistický styl beletristický (fejton, sloupek, črta, reportáž, medailon). Jelikož se ve své bakalářské práci zaměřuji na zpravodajský styl, nepovažuji za účelné rozebírat dále jednotlivé styly vyjma zpravodajského.

2.1. Zpravodajství, zpravodajský styl

*Zpravodajství je zároveň vědomou novinářskou činností i konkrétním, viditelným a slyšitelným výsledkem této činnosti, která se manifestuje v obsahu novin, časopisů, rozhlasu, televize i tzv. nových médiích.*¹⁰

Úkolem zpravodajství je informovat co nejrychleji o domácích i zahraničních událostech z nejrůznějších oborů. Zpravodajství by mělo podávat informace aktuální, podložené, objektivní a ověřené. Vedle funkce informativní se uplatňuje i funkce přesvědčovací (persvazivní). Samotná informace už nestačí. Veřejnost je třeba bavit, stále více se využívá tzv. infotainmentu (více v kapitole 2.1.1.4. Infotainment, bulvarizace zpráv).

⁷ ČECHOVÁ, Marie. *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 244.

⁸ Kol. autorů. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 459.

⁹ HLAVSA, Zdeněk. K jazykovědné analýze komunikace v hromadných sdělovacích prostředcích. In *Slovo a slovesnost*, 51, 1990, s. 125.

¹⁰ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2005, s. 19.

Infotainment má ale za následek snížení informační hodnoty. Z výše uvedeného odstavce vyplývá, že je zpravodajství do velké míry svázáno s časem. Zpravodajský styl je stylem dynamickým, musí pružně reagovat na změněné potřeby svého publika a samozřejmě brát v úvahu i technologický pokrok.¹¹

Zpravodajství závisí na čase, zprávy většinou referují o události bezprostředně probíhající nebo nedávno skončené. *Je charakteristická myšlenková hutnost, nasycenost fakty, stručnost sdělení, konkrétnost a pojmová srozumitelnost.*¹²

Zajímavý je pohled autorů Graema Burtona a Jana Jiráka v publikaci *Úvod do studia médií*, který souvisí s trendem posledních let – beletrizací zpráv. I když má zpravodajství sdělovat pravdivé informace, tedy nikoliv fikci, nalézají v něm výše zmínění autoři mnoho fiktivních prvků. Moderátor je v jejich pojetí brán jako všemocný vypravěč, *jenž příjemce bezpečně provádí událostmi dne, vyrovnává se s nástrahami v podobě živých vstupů a úspěšně celé drama dovede do konce, tedy k závěrečnému přehledu zpráv či k jednomu příjemnému šotu se zábavnou raritou či milými mláďaty.*¹³ Nechybí ani vedlejší postavy, které jsou ztělesňovány reportéry a ostatními mluvčími. Sdělovaná událost má děj, mnohdy je vystavěna jako příběh, který má zápletku i rozuzlení. Popřípadě událost v nejdramatičtější okamžik skončí slovy „*podrobnosti Vám sdělíme zítra*“.

Zpravodajství má etnocentrickou povahu. To znamená, že sděluje především informace, které jsou spjaty s naší zemí, kulturou, jsou nám blízké. Graeme Burton a Jan Jiráček (2001, s. 239) toto tvrzení vysvětlují na příkladu zdražování nafty a benzínu v České republice. Nyní je zdražování pohonných hmot aktuálním tématem. Média přinášejí příspěvky, o kolik se zvýšila cena za Natural, atd. Je zřejmé, že tato zpráva nebude zajímat média například v Turecku (a naopak).

¹¹ SCHNEIDEROVÁ, Soňa. *Informace – text – kontext. Nad současnou situací médií*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 6 – 7.

¹² ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003, s. 224.

¹³ BURTON, Graeme; JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001, s. 184.

2.1.1. Zevrubná analýza zpravodajského stylu z pohledu jednotlivých jazykových rovin

2.1.1.1. Rovina morfologická

Zpravodajství využívá ve velké míře spisovné jazykové prostředky. V poslední době se ale ukazuje trend v užívání nespisovných koncovek. Dříve zpravodajství muselo striktně používat spisovné koncovky. Dnes se občasné odchylky od spisovnosti připouštějí. Zejména reportéři televizních zpráv (je třeba podotknout, že už ne jen ti z komerčních televizních stanic, ale i z veřejnoprávních stanic) se občas neubrání použití nespisovné koncovky. Platí to zejména u živých vstupů reportérů, které reagují na nejčerstvější informaci. Reportér nemá dostatek času na zpracování informace, což se může projevit na jeho řeči. Čechová zmiňuje užívání dublet *ve stylovém rozpětí od hovorovosti až ke knižnosti*.¹⁴

Ze slovních druhů samozřejmě převažují podstatná jména a slovesa, zpravodajové ale s oblibou používají adjektiv ke zdůraznění. Adjektivum blíže definuje podstatné jméno, v některých sděleních ale může působit nadbytečně nebo nepatřičně. Může také pomoci odhalit subjektivní názor mluvčího. A ten by ve zpravodajství neměl být zastoupen. Rovněž adverbia jako *údajně, exkluzivně* se těší velkému zájmu zpravodajů. Ve zprávách můžeme slyšet modifikační částice *prostě, právě, přece, vlastně, však*.¹⁵ Dalo by se říci, že některá adverbia, adjektiva a partikule charakterizují projev konkrétního zpravodaje.

Nepřipravenost reportéra odhalí množství ukazovacích zájmen, která by se v jednom příspěvku neměla objevovat v každé větě.

Skloňování číslovek činí mnoha zpravodajům těžkosti. Číslovku v 1. pádě vyjádří většina mluvčích správně. Problém nastává při skloňování číslovek od tisíce výše. Televizní stanice ale rády svým divákům předkládají, kolik tisíc lidí přišlo při zemětřesení či povodních o život. Údaj o počtu mrtvých si ověří, ne už správnost tvaru číslovky.

Dalším úskalím pro reportéry a moderátory je skloňování zeměpisných jmen, zejména obyvatelských. Pokud si mluvčí není jistý správnou podobou jména obyvatele, je mu k dispozici seznam zeměpisných jmen ve Slovníku spisovné češtiny.

¹⁴ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003, s. 225.

¹⁵ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2005, s. 133 – 134.

Reportéři užívají přechodníky a adjektivizovaná přičestí. Umožňují totiž zhustit (kondenzovat) sdělení. A jsou také nejbližší *ekvivalentům anglických participií a gerundiím*.¹⁶ Reportér si však musí dát pozor, zda užívá správný tvar přechodníku. Bartošek (tamtéž) varuje před použitím těchto knižních tvarů spolu se slovy nespisovnými. Udává příklad: *Přesně přihrál na nachomejtnuvšího se tam Kučeru*. V takovém případě působí přechodník nenáležitě.

2.1.1.2. *Rovina lexikologická a slovtvorná*

Tvarosloví zpravodajského stylu vykazuje tendenci k archaizaci. V masmédiích můžeme slyšet sdělení obsahující slovesa zakončená na infinitiv -ti. Podle Jaroslava Bartoška (1997, s. 52) se s velkou pravděpodobností jedná o projev módy nebo také reakci na stereotypnost a modelovost.

Zpravodajství by mělo používat jako základní jazyk spisovný. Trendem posledních let se stává užití slov z obecné češtiny.

Ve velké míře se užívají obrazná vyjádření. Mají za úkol upoutat pozornost, činí jazykový projev živější. V projevech moderátorů a reportérů můžeme vysledovat použití jazykových prostředků vedoucích k aktualizaci jazyka. Ustálený obrat použijí ve změněné podobě. Pokud se takový obrat začne stále častěji používat, mluvíme o automatizaci jazyka.

Média používají automatismy docela často. Automatismy Čechová rozumí *obrazná vyjádření vžitá a opakující se, neboť si je znovu vynucuje opakující se komunikační situace*.¹⁷ Například v souvislosti s vládou často slyšíme, že *naše politická scéna se nachází v patové situaci*, protože není schopna se dohodnout na *balíku opatření*. Použití automatismů není vnímáno jako něco negativního, pokud se užívají s mírou.

Pro styl televizních zpráv je charakteristické použití publicismů. Publicismy jsou *osobité výrazové prostředky publicistické stylové vrstvy. Představují pojmenování jednoslovná (tunelovat, masmédiium) i víceslovná (ligová ruleta, časový horizont)*.¹⁸ Publicismy a automatismy se navzájem prolínají.

¹⁶ BARTOŠEK, Jaroslav. Jazyk žurnalistiky. In *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997, s. 52.

¹⁷ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003, s. 214

¹⁸ tamtéž, s. 212.

Zpravodajský styl hojně využívá klišé, metafory, personifikace. Ve zprávách se tak můžeme doslechnout, které osoby vedou boj o senátní křesla či o důvěru voličů (Čechová, 2003, s. 215).

Na zpravodajském stylu je velmi patrný jazykový vývoj. Každá doba má svá módní slova. Média je s oblibou ve svých pořadech reflektují. Ne všechna pojmenování mohou být ale srozumitelná pro všechny. Je na reportérovi, aby případné nejasné slovo vysvětlil.

Pro zpravodajský styl jsou příznačné i neologismy, například europoslanec, veřejný ochránce práv, exprimátor, brífink, lobbying. Jestli se neologismus ve slovní zásobě českého jazyka ustálil, poznáme podle jeho pravopisu. Pokud si uchovává pravopis svého původního jazyka, není ještě v zásobě českého jazyka pevně zakořeněn.¹⁹

Nejen televizní zpravodajství obsahuje velké množství přejatých slov, zejména z angličtiny (know-how, ombudsman, hacker).

Ve zpravodajském stylu můžeme nalézt rovněž frazémy (*zákon byl ušit horkou jehlou, má na svém kontě několik trestných činů*). Čechová (2003, s. 219) poukazuje na přítomnost výrazů zobecňujících sdělení v publicistickém stylu. Takové výrazy jsou neurčité, obecné a stojí *proti obecné tendenci žurnalistiky informovat věcně a výstižně*.²⁰ Autorka (tamtéž) udává příklady: *široké kruhy veřejnosti, politické subjekty*. Použitím takových výrazů dává autor najevo, buď že nezná podrobnosti události, nebo nechce podrobnější informace uvádět.²¹

Slavka Pitoňáková zmiňuje i použití citově expresivních slov, které mohou změnit význam sdělení.²² V menší míře se ve zpravodajském stylu objevují i biblismy (*došlo na lámání chleba*).²³

Téma, o kterém se stále diskutuje, a to nejen mezi žurnalisty, je přechylování cizích ženských příjmení. Ani jazykovědci se striktně nepřiklání k názoru, zda přechylovat či nikoliv. A tak mají reportéři volnou ruku v tom, jestli použijí nepřechýlený tvar nebo příjmení přizpůsobí českému jazyku. Zajímavou kapitolou je počešťování cizích jmen. Například o královně Velké Británie se v českých médiích hovoří zásadně jako o Alžbětě, jména jejích vnuků Williama a Harryho zůstávají v nezměněné podobě.

¹⁹ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2005, s. 118.

²⁰ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003, s. 219.

²¹ tamtéž, s. 219.

²² PITOŇÁKOVÁ, Slavka. Jazyk médií. *VARIA XIX., Zborník plných príspevkov z XIX. kolokvia mladých jazykovedcov*. Trnava – Modra-Harmónia 18. – 20. 11. 2009. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave 2010, s. 273.

²³ BARTOŠEK, Jaroslav. Jazyk žurnalistiky. In *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997, s. 51.

2.1.1.3. Rovina syntaktická

Syntax zpravodajského stylu se vyznačuje kratšími větami, složitá souvětí se používají minimálně.²⁴ Převaha jednoduchých vět má své opodstatnění. Divák sledující televizní zprávy by se ve velkém množství souvětí „ztratil“, soustředil by se na konec věty a ne na sdělení, které by mu bylo předkládáno.

Častý je výskyt vět s několikanásobnými větnými členy, vět s výčty. Typická je slovní kondenzace, která vzniká *ve snaze o to, aby /.../ televizní hlasatelé mohli podat v jedné zprávě maximální množství informací.*²⁵ Kondenzace má ovšem svá úskalí. Některá kondenzovaná sdělení bývají nejednoznačná a nejasná. To platí zejména v případě, kdy mluvčí použije nominalizaci. Nominalizací rozumíme *náhradu věty syntaktickou skupinou, jejímž jádrem je (1) některý z neurčitých tvarů slovesa, které je ve výchozí větě přísudkem nebo (2) dějové substantivum.*²⁶ Barbora Osvaldová (2005, s. 132) dává následující příklad: *Dnes probíhá třetí zasedání Poslanecké sněmovny – o vývoji životního prostředí v České republice a energetické koncepci ČR.* Tato věta by byla stěžejí pochopitelná v novinách, natož v televizních zprávách.

Ve větách se objevuje *málo plnovýznamových sloves v určitém tvaru a celkově převládá jmenný charakter vyjadřování.*²⁷

Ve zpravodajském stylu se dává přednost nepřímé řeči před přímou. Jaroslav Bartošek (1997, s. 49) zmiňuje i častý výskyt nepravých vět vedlejších, a to zejména vztahných. Dále neosobnost zpráv a oblibu v použití dvou předložek za sebou. Pokud reportér či moderátor použije v jedné větě dvě předložky v těsném sledu, stává se jeho projev pro mnohé diváky nesrozumitelným. Čechová si všímá použití shodného atributu, který *se objevuje jako výrazný syntaktický prostředek stylové aktivizace, aktualizace.*²⁸

Ve zpravodajství se hojně využívají publicistické vsuvky (*jak uvedl tiskový mluvčí ministerstva*). Pro některé parenteze je typická stereotypnost. S parentezí souvisí i intertextovost. V reportážích se hojně uplatňují příspěvky obsahující vyjádření aktéra.

²⁴ BARTOŠEK, Jaroslav. Jazyk žurnalistiky. In *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997, s. 50.

²⁵ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003, s. 225.

²⁶ Kol. autorů. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 285.

²⁷ ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003, s. 225.

²⁸ tamtéž, s. 219.

Bartošek klade důraz na mluvnost, která má vliv na výstavbu zpravodajských sdělení. Mluvnost definuje jako *organizaci jazykových prostředků, která respektuje specifické rysy mluvené masmediální řeči.*²⁹

2.1.1.4. Infotainment, bulvarizace zpráv

Ve zpravodajství se nejvíce uplatňuje informační slohový postup. Jeho podstatou je informovat, tedy sdělovat fakta.³⁰ Poslední dobou přibývá zpráv, ve kterých je použit slohový postup vyprávěcí. Souvisí s nejnovějším znakem televizních zpráv, tzv. beletrizací.³¹ Zpráva je vyprávěna jako příběh a obsahuje i subjektivní pohled mluvčího (což je v rozporu s tím, že zpráva by měla být objektivní).

Trendem posledních let je pronikání zábavní funkce do zpráv. Jiří Kraus ve své publikaci *Jazyk v proměnách komunikačních médií* (2008, s. 90) nazývá zábavní funkci funkcí ludickou. Zpráva už nemá jen informovat, ale také bavit. Mluvíme o tzv. infotainmentu (nebo také infozábavě)³², tedy spojení informace a zábavy. Cílem je upoutat diváka, zprávy jsou líčeny dramaticky, z pohledu hlavních aktérů, je kladen důraz na lidské osudy, nechybí dojmavá hudba. Infotainment již není doménou komerčních televizních stanic. Veřejnoprávní televize si všimly úspěchu tohoto způsobu podání zprávy, prolínání zábavní a informační složky zavádějí do své programové nabídky stále častěji. Výsledkem je stírání rozdílů mezi veřejnoprávním a komerčním vysíláním. Jaké jsou hlavní znaky infotainmentu? Podle Markéty Pravdové to je především *personalizace témat, konfrontační tón, dramatické napětí, skandály, neuvěřitelné příběhy a klepy z „globální vesnice“, jejichž cílem je doslova vtáhnout diváka do dění na televizní obrazovce. Zpravodajské relace se postupně mění v zábavnou show, přitažlivost tématu zvyšují vizuální efekty, nepřeborné triky elektronické grafiky, rychlé střihy, pohyby kamery a dynamická hudba.*³³ Může se zdát, že se zábava a informace navzájem

²⁹ BARTOŠEK, Jaroslav. Jazyk žurnalistiky. In *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997, s. 50.

³⁰ ČECHOVÁ, Marie. *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 263.

³¹ SCHNEIDEROVÁ, Soňa. *Informace – text – kontext. Nad současnou situací médií*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 30.

³² Při hledání termínu infotainment v Českém národním korpusu, konkrétně v korpusu syn 2010, jsem našla 11 výskytů tohoto termínu. Termín infozábava není tak častý (pouze 2 výskyty). Zdroj: *Český národní korpus - SYN2010*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2010. Dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz>>. (Citováno dne 1. 2. 2012.).

³³ PRAVDOVÁ, Markéta. Infotainment, politainment, edutainment aneb K jazyku masových médií. In *Naše řeč*, 86, 2003, č. 4, s. 209.

vyklučují, protože mají rozdílné cíle. Není tomu tak. Divák nechce slyšet vyčerpávající informace. Při sledování zpráv hledá vedle informační funkce i zábavnou funkci. Pokud je zpráva příliš zdlouhavá, způsob jejího sdělení příliš nudný, divák ztrácí zájem a přepíná na jiný program.

Je zřejmé, že informační složka by měla převládat. Dá se říci, že čím větší podíl má ve zprávě zábava, tím více zpravodajství směřuje k bulvarizaci. Bulvarizace médií je dalším znakem, který je pro dnešní zpravodajství charakteristický. Pro bulvární zpravodajství je informační složka irelevantní. Bulvární zpravodajství touží šokovat, zajímají ho následující témata: soukromý život známých lidí, skandály, vraždy, katastrofy.³⁴ Seriozní zpravodajství nás informuje o tom, jak proběhl poslední ročník filmového festivalu v Karlových Varech, bulvární zpravodajství si všímá toho, kdo měl nevhodné šaty, kdo se choval nepatřičně, případně se opil, apod. Bulvární zpráva je určena pro masového diváka, musí být srozumitelná, nepředpokládáme u ní kultivovaný jazykový projev. Naopak obsahuje nespisovná slova, expresivní slova, automatismy a klišé. Má dramatickou stavbu, příznačná je pro ni hyperbola. Událost je zveličována, snaží působit na city diváka. Převládají adjektiva, superlativy typu *nejtragičtější dopravní nehoda, nejkrvavější útok, nejkurioznější krádež*, atd.³⁵

S bulvarizací souvisí negativita. Negativní zprávy jsou spojeny s vysokým zájmem veřejnosti, proto se často objevují ve zpravodajství komerčních televizí. Zprávy na negativní témata většinou nepatří mezi zprávy významné. Je však otázkou, zda je nezbytně nutné a hlavně etické ukazovat detailní záběry mrtvých lidí nebo truchlící pozůstalé. Nicméně takové záběry se ve zpravodajských relacích objevují. Mají opět jediný cíl – přitáhnout pozornost diváka. Kunczik k tomu dodává následující: „V Chicagu je podle kriminální statistiky podíl vražd na celkovém počtu kriminálních deliktů 0,2 %, v mediálním zpravodajství činí jejich podíl 26 %.”³⁶ V médiích se snáze objeví případ brutální vraždy než kapesní krádež ve městě XY. Potom může divák snadno nabýt pocitu, že se v České republice a ve světě neděje nic jiného, než se páchá ta nejzávažnější trestná činnost.

³⁴ BARTOŠEK, Jaroslav. Jazyk žurnalistiky. In *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997, s. 45.

³⁵ SCHNEIDEROVÁ, Soňa. *Informace – text – kontext. Nad současnou situací médií*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 40.

³⁶ KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1995, s. 145.

Jak už bylo popsáno v kapitole 2, pro publicistický styl je typická persvazivní neboli přesvědčovací funkce. Tuto funkci dnes najdeme i ve zpravodajství. *Autor/mluvčí usiluje o to, aby změnil postoje čtenáře/posluchače; aby adresáta přesvědčil, získal na svou stranu, odstranil názorové rozdíly.*³⁷ Zdeněk Hlavsa vidí jako předpoklad účinného působení persvazivní funkce v médiích společenskou prestiž média.³⁸ Lidé se snáze nechají ovlivnit, pokud považují médium za důvěryhodné. Alena Jaklová používá pojem kredibilita.³⁹ Persvaze předpokládá srozumitelnost. Sdělení by mělo být pro příjemce dostatečně srozumitelné, jednoznačné. Persvazi napomáhají i prostředky neverbální, zejména vizuální, jako například fotografie, záběry kamery, ilustrace, tabulky, grafy a schémata. Dále prostředky grafické, tzn. titulky a jejich velikost, případně barva.

2.2. Televizní zpráva

Zpráva patří mezi klasický komunikát televizního zpravodajství. *Aktuálně, rychle a pohotově přináší konkrétní informace.*⁴⁰ Podává odpovědi na otázky **co, kdo, kdy, kde**, případně **proč a jak**. Jaroslav Bartošek rozlišuje zprávu seriózní, jejíž podstatou je *pohotově přinést věcnou informaci o aktuální události* při zachování pravdivosti a objektivnosti, a zprávu bulvární, jejímiž hlavními tématy jsou *strach, smrt, neštěstí a násilí, erotika a sex, získávání a ztráta majetku a peněz (bohatství, korupce, loupeže, loterie apod.)*.⁴¹ Bulvární zpráva v sobě zahrnuje postoj mluvčího, a proto vzbuzuje emoce.

Zprávy můžeme členit na domácí a zahraniční a dále na zprávy politické, ekonomické, sportovní, kulturní, zprávy příležitostné, které se týkají nějakého neštěstí (povodně, zemětřesení, atd.). Další možné dělení je na zprávy pozitivní a negativní.⁴²

Zpráva nemůže sdělovat absolutní pravdu, neusiluje ani o vědeckou úplnost. Také objektivita se chápe jen jako maximálně dosažitelná, protože závisí na tom, zda autor má

³⁷ Kol. autorů. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 314.

³⁸ HLAVSA, Zdeněk. K jazykovědné analýze komunikace v hromadných sdělovacích prostředcích. In *Slovo a slovesnost*, 51, 1990, s. 126.

³⁹ JAKLOVÁ, Alena. Persvaze a její prostředky v současných žurnalistických textech. In *Naše řeč* 4, 85, 2002, s. 169 – 176.

⁴⁰ tamtéž, s. 226.

⁴¹ BARTOŠEK, Jaroslav. Jazyk žurnalistiky. In *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997, s. 44.

⁴² TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006, s. 29.

*přístup k události či ke všem zdrojům informace o ní.*⁴³ V souladu s tím se zprávy člení na originální, původní a na převzaté, zpracované, redakční. Zprostředkované zprávy neříkají, *co se stalo, ale tlumočí to, o čem se někdo vyjádřil, že se to stalo.*⁴⁴

2.2.1. Charakteristika televizní zprávy

Jak už bylo řečeno v kapitole 2.1.1.3., pro zprávy televizního zpravodajství je typická jednodušší stavba. Posлуhač by se v záplavě složitých souvětí ztratil a informační hodnota by tak byla nulová. Proto převládají věty jednoduché. Zpráva by měla být srozumitelná co nejširšímu publiku, to znamená, že by neměla obsahovat množství cizích slov a odborných termínů. Tento požadavek ale mnozí moderátoři porušují ve snaze udělat ze sebe dojem vzdělaného člověka. Pokud je použití termínu či cizího slova nevyhnutelné, mělo by být vysvětleno.

Velmi důležitým znakem je důvěryhodnost zprávy. Vychází z několika aspektů:⁴⁵

- Publikovaná zpráva by měla být ověřena alespoň ze dvou na sobě nezávislých zdrojů. Toto neplatí u agenturních zpráv a zpráv převzatých z veřejných úřadů (vláda, parlament).
- Názory získané z malého vzorku osob nemají zpravodajskou hodnotu. (Přesto některé televize hojně tohoto hlasu z lidu používají.)
- Autor každé zprávy by měl uvést zdroj, ať v titulcích dané zprávy, nebo na konec při ukončení příspěvku. V některých případech, kdy si osoba přeje zůstat v utajení, je dovolen anonymní zdroj.
- Zpráva by neměla obsahovat osobní názor reportéra. Názory ostatních osob by měly být vyvážené a opozitní. Autorské spekulace patří do publicistiky.
- Detailní snímky mrtvých osob nebo plačících pozůstalých jsou neetické.
- Zpráva by měla být přesná, neměla by obsahovat polysémnní výrazy a velké množství synonymních výrazů. Formulace typu *očekává se; zdá se, že; předpokládá se; je*

⁴³ BARTOŠEK, Jaroslav. Znaký důvěryhodné žurnalistické zprávy. In Spisovnost a nespisovnost. Zdroje, proměny a perspektivy (Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve Vzdělávacím středisku Šlapanice 10. – 12. února 2004), Brno: Masarykova Univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, 2004, s. 216 – 221.

⁴⁴ tamtéž, s. 216

⁴⁵ tamtéž, s. 217 – 218.

známo, že; zdroj blízký ministroví (který nechce být jmenován, dobře informovaný, důvěryhodný) řekl, že jsou považovány za nežádoucí.⁴⁶

2.2.2. Další důležité části televizní zprávy

2.2.2.1. Titulky ve zpravodajství

Titulky televizních zpráv mají dvojí podobu. První typ titulku je stručný text, který charakterizuje příspěvek. Jeho funkcí je uvést zprávu. Může být doprovázen obrazovým materiálem.

Druhá podoba titulku se nazývá headlines. Jedná se o *dynamický přehled tří až pěti hlavních zpráv v úvodu zpravodajské relace, který má diváka okamžitě zaujmout a upoutat.*⁴⁷ Obsahuje mluvený text doprovázený obrazem a zvukem. Headlines v podstatě nahrazují titulní stranu novin. Důležitost headlines by se neměla podceňovat. Jsou vlastně prvním kontaktem s divákem, který se na základě jejich atraktivnosti rozhodne, zda bude sledovat onu zpravodajskou relaci, nebo přepne na jiný kanál.

2.2.2.2. Úvodní znělka

*Znělka televizního zpravodajství je krátký komplexní komunikát. /.../ Její funkcí je signalizovat a identifikovat hlavní televizní zpravodajství.*⁴⁸ Znělka poutá pozornost, její součástí jsou headlines. Hlas moderátora je doprovázen jak zvukovým, tak obrazovým doprovodem. Hudba má výraznou apelovou funkci, aktivizuje pozornost diváka a činí znělku dynamickou.

Podoba znělek se neustále vyvíjí. Některé televize dávají přednost střídmější podobě znělky, jiné se naopak snaží dosadit do znělky charakteristické znaky zpráv.

⁴⁶ BARTOŠEK, Jaroslav. Znaky důvěryhodné žurnalistické zprávy. In *Spisovnost a nespisovnost. Zdroje, proměny a perspektivy* (Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve Vzdělávacím středisku Šlapanice 10. – 12. února 2004), Brno: Masarykova Univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, 2004, s. 217 – 219.

⁴⁷ OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2005, s. 85.

⁴⁸ FORET, Martin; LAPČÍK, Marek; ORSÁG, Petr: *Média dnes: reflexe médií, mediality a mediálních obsahů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 114.

3. Stručné představení analyzovaných televizních stanic

3.1. Česká televize

Česká televize byla zřízena 1. ledna 1992 zákonem o České televizi jako televize veřejné služby. V jejím čele stojí generální ředitel, který je volený kontrolním orgánem – Radou České televize na dobu šesti let. Radu České televize volí Poslanecká sněmovna parlamentu ČR na stejné období, tedy 6 let (po dvou letech je 1/3 jejích členů obměněna). V současné době zastává funkci generálního ředitele Petr Dvořák, který dříve působil jako generální ředitel TV Nova.

Hlavní zdroj příjmů České televize plyne z tzv. koncesionářských poplatků, které platí každá osoba vlastníci televizní přijímač. Vedlejší příjmy jsou příjmy z reklamy a ostatních činností (např. sponzoring). V minulém roce bylo využití reklamy v České televizi omezeno pouze na programy ČT2 a ČT4, na ostatních programech, tzn. ČT1 a ČT24 se reklama nesmí objevit.⁴⁹

3.1.1. Události ČT

Události jsou hlavní zpravodajskou relací České televize. Během fungování České televize došlo několikrát k posunu vysílacího času Událostí. Nejdříve začínaly Události v 19:30, poté v 19:15, než se jejich začátek ustálil na 19. hodině. Můžeme se domnívat, že posun času byl zapříčiněn velkou sledovaností zpravodajské relace *Televizní noviny* TV Nova. Česká televize pravděpodobně nechtěla přicházet o své diváky, a tak začátek své zpravodajské relace předsunula před *Televizní noviny*. S novým rokem 2012 Události opět pozměnily svůj vysílací čas. V 18:54 začíná pořad Události za okamžik a počasí. Tento pořad uvádějí moderátoři Událostí, kteří představí divákům nejdůležitější informace dne ve formě headlines, poté následuje předpověď počasí, která je vedena jako rozhovor jednoho z moderátorů ve studiu s moderátorem či moderátorkou počasí.

⁴⁹ <http://img9.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/zakony/pdf/zakon-o-provozovani-rozhlasoveho-a-televizniho-vysilani.pdf> § 50 (Citováno dne 1. 2. 2012.).

Další změnou je prodloužení pořadu na 40 minut. Zpravodajská relace se tak může věnovat i některým méně závažným tématům (např. z oblasti kultury), na které ostatní televizní stanice nemají prostor.

Události začínají znělkou doprovázenou headlines. Po jejím skončení nás uvítá moderátorský pár – muž a žena.

Česká televize si všímá posledních technologických trendů, součástí zpráv se tak staly vstupy moderátorů, kteří s pomocí interaktivní tabule ve studiu blíže specifikují téma zprávy.

3.2. TV Nova

Soukromá televizní stanice TV Nova začala vysílat 4. února 1994. Za její provoz odpovídá společnost CET 21, která spadá pod nadnárodní společnost CME (Central European Media Enterprises). Jelikož je TV Nova komerční televizní stanicí, jejím úkolem je vytvářet maximální zisk. Drtivá většina jejích příjmů proto pochází z reklamy, respektive z prodeje vysílacího času inzerentům. Například v době vysílání zpravodajské relace Televizní noviny je u obrazovek přítomno okolo 2 milionů diváků.⁵⁰ Tento vysílací čas neboli prime-time patří k nejdražším časům při prodeji reklamy, reklama má možnost zasáhnout velké procento obyvatel. Generálním ředitelem TV Nova je od 1. ledna 2011 Jan Andruško. Společnost CET 21 dále v České republice provozuje televizní kanály Nova Cinema, Nova Sport a MTV.

3.2.1. Televizní noviny

Tato zpravodajská relace od počátků TV Nova nikdy nezměnila vysílací čas. Televizní noviny začínají v 19:30. Zhruba minutu před tím se na obrazovce objeví hodiny a diváci tak mají možnost nejen sledovat, kolik času zbývá do zahájení zpráv, ale mohou vidět i činnost moderátorů ve studiu. Nabývají tak dojmu, že jsou přímo součástí zpravodajského pořadu. Poté následuje znělka Televizních novin spolu s headlines. Po skončení znělky se kamery přibližují k moderátorům, ozve se dramatický „hlas shůry“, který oznamuje: „*Sledujete hlavní*

⁵⁰ http://www.tyden.cz/rubriky/media/televize-a-radia/zpravy-primy-mely-nejvyssi-sledovanost-v-historii_218622.html (Citováno dne 1. 2. 2012.).

zpravodajskou relaci TV Nova, dnes s ...“ a doplní jména moderátorské dvojice. Přivítají nás moderátoři ve složení žena a muž.

Délka Televizních novin většinou nepřesáhne 25 minut.

PRAKTICKÁ ČÁST

4. Charakteristika analyzovaného materiálu

Podkladem pro praktickou část byly zpravodajské pořady Události (Česká televize) a Televizní noviny (TV Nova) ve sledovaném období tří dnů, tj. od 16. 1. 2012 do 18. 1. 2012 včetně.

Kompletní text zpravodajství je součástí přílohy. Při prepisu zpráv jsem vycházela z formy, která byla použita například v publikaci od autorek Světlý Čmejkové a Jany Hoffmanové *Jazyk, média a politika* (2003). Analyzuji zvláště jazyk moderátorů, reportérů a ostatních osob (policisté, úředníci, mluvčí, odborníci, náhodně vybraní lidé z ulice), avšak pouze tam, kde to považuji za účelné.

5. Události

5.1. Rovina morfologická

5.1.1. Promluvy moderátorů

Moderátoři Událostí v morfologii českého jazyka příliš nechybují. Rušivě působilo nesprávné použití osobního zájmena *ona* v dativu plurálu. Moderátor použil tvar *jim*, po předložce je ale povolen pouze tvar *nim* (*a to nejen mezi dětmi / ale dokonce i vůči jim samotným // pedagogové viní hlavně špatnou domácí výchovu* – Příloha 1.2.1.).⁵¹

Osobní hodnocení moderátora či reportéra by ve zpravodajství nemělo být zastoupeno. Přesto se obě skupiny zpravodajů této chyby dopouštějí. Mezi nejčastější prostředky odhalující subjektivní názor moderátorů patří zdůrazňovací částice *vůbec*, modální částice *zřejmě* a *prý*. V promluvách moderátorů se vyskytovalo osobní hodnocení méně než v promluvách reportérů, což ale může být způsobeno tím, že reportéři mají ve zpravodajství větší prostor než

⁵¹ <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=ona> (Citováno dne 15. 3. 2012).

moderátoři. Moderátoři pouze uvádí zprávu ve studiu, popřípadě dávají doplňující otázky či prezentují zprávu čtenou.

Bohumil Klepetko (moderátor): jaké vůbec jsou cestovatelské a turistické zvyklosti Čechů? // podrobnosti má Michaela Poláková (Příloha 1.1.8.).

Jolana Voldánová (moderátorka): stanice technické kontroly letos asi trochu zdraží // od Ministerstva dopravy k nim totiž směřují nové povinnosti a zároveň Ministerstvo financí přestává regulovat jejich ceny // pro majitele aut to bude zřejmě znamenat maximálně desetikoruny navíc // kontroly ale taky dostanou nová pravidla (Příloha 1.1.16.).

Jolana Voldánová (moderátorka): /.../ cenu za nejlepší režii má filmový veterán Martin Scorsese za snímek Hugo a jeho velký objev // vůbec nejúspěšnějším filmem večera / který posbíral tři ceny / je ale překvapení roku // hollywoodské trháky totiž předčil černobílý a němý snímek s názvem Umělec (Příloha 1.1.20.).

Jolana Voldánová (moderátorka): /.../ podle posledních informací se ale záchranáři zakrátko chystají zpátky do práce // v jeho útrokách nebo na dně moře je totiž zřejmě stále dvaadvacet pohřešovaných // náš zpravodaj Jakub Nettel od jeskynních potápěčů získal záběry přímo z nitra lodi (Příloha 1.3.2.).

Jolana Voldánová (moderátorka): /.../ velké výhrady mají třeba v Ústí nad Orlicí nebo v České Třebové // lidé se tam prý teď jen těžko dostávají z práce a děti ráno do školy (Příloha 1.3.11.).

Kondenzace jako prostředek zhuštění využívají jak moderátoři Událostí, tak reportéři. Následující příklad je ukázkou takovéto kondenzace. Objevil se po odvysílání zprávy o ztroskotání lodi Costa Concordia. Zpravodajství České televize zařazuje do své relace reklamní poutač na pořad *Události komentáře* pravidelně. Příklad kondenzace pochází právě z reklamy na tento druh pořadu. Moderátor použil substantivum utvořené z přechodníku přítomného slovesa *přežít*. Autor si byl vědom toho, že sdělení má být co nejkratší, proto se rozhodl zkrátit výraz pro pasažéry, kteří tuto tragédii přežili, na jednoslovné substantivum *přeživší*.

Martin Veselovský (moderátor): platí i v jedenadvacátém století pravidlo / že kapitán opouští potápějící se loď jako poslední? // jak je možné tak snadno potopit tři sta metrovou luxusní loď pro čtyři tisíce pasažérů? // a jak obtížné je z ní zachraňovat přeživší? // o tom všem v Událostech komentářích v deset večer (Příloha 1.1.2.).

Další příklady kondenzace nastiňuje kapitola 5.3.1. Často používaným prostředkem, který slouží ke zhuštění sdělení, je adjektivizované přičestí, což dokládá následující ukázka (Příloha 1.1.9.):

Jolana Voldánová (moderátorka): dvouapůlmetrová plastika ve tvaru srdce vznikne ze svíček / které zapalovali na různých místech republiky lidé truchlící za Václava Havla // výtvarníci teď vyzývají občany / aby se zapojili ještě jednou // v sobotu a v neděli mohou v galerii Trafačka v pražské Libni pomáhat vyjmout vosk z původních obalů // od devátého února pak bude plastika vystavená na piazzettě Národního divadla

5.1.2. Promluvy reportérů

Prostředky kondenzace jsou časté i pro promluvy reportérů Událostí. Adjektiva utvořeného z přechodníku použil Jakub Nettel ve zprávě o dalším vývoji ztroskotané lodě, a to v promluvě *a nesmíme zapomínat ani na obyvatele ostrova / kteří se o čtyři tisíce přeživších ztroskotanců celou noc a celý den starali* (Příloha 1.2.1.). Adjektivizované přičestí se objevilo ve zprávě o výskytu azbestu v budovách školních zařízení (*lidi pobývajících v jeho blízkosti mají pětkrát vyšší riziko onemocnění rakovinou plic* – Příloha 1.2.17.).

Rovněž bylo zaznamenáno použití přechodníků v řeči reportérů. Jak bylo popsáno v teoretické části (kapitola 2.1.1.1. Rovina morfologická), žurnalisté sahají k přechodníkům poměrně často z důvodu kondenzace sdělení. Reportér České televize při udávání počtu pohřešovaných ze ztroskotané lodi Costa Concordia použil následující: *co se týče čísel pohřešovaných* (Příloha 1.2.2.). Sloveso *týkat se* má ve všech osobách s výjimkou 1. osoby singuláru a 3. osoby plurálu (kdy jsou povolené tři varianty) dvě možné varianty užití.⁵² Tvar *co se týče* je buď sloveso ve 3. osobě čísla jednotného, způsobu oznamovacího, času přítomného, nebo se jedná o přechodník přítomný mužského rodu. Přiklání bych se spíše k variantě přechodníku.

Reportér České televize ve zprávě o možném referendu o přijetí měny Evropské unie, eura, užil slovesa s nesprávnou vazbou. Ve větě *štěpí se ale v otázce* použil sloveso *štěpit se* s předložkou *v* a substantivem v 6. pádě (*štěpí se ale v otázce / kdy referendum vypsát // Věčkáři chtějí už před podpisem smlouvy / ODS by stačilo až naším vstupem do eurozóny /.../* – Příloha 1.3.1.). *Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení* udává

⁵² <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=co+se+t%C3%BD%C4%8De&Hledej=Hledej> (Citováno dne 1. 2. 2012.).

u tohoto slovesa dvě vazby: *štěpit se na něco, popř. na někoho a štěpit se nějak*.⁵³ Může se však také jednat o prostředek aktualizace, reportér se snažil svou řeč ozvláštnit. Český národní korpus vazbu s touto předloškou prozatím nezachycuje.

Ve zprávě o ztroskotání lodi Costa Concordia se objevil podmiňovací způsob jako signál domněnky (*do přístavu už dorazila speciální loď, která má odčerpávat palivo // z vraku by ho měla dostat ale nejdřív v sobotu /.../* - Příloha 1.3.2.). Reportér tímto způsobem chtěl naznačit, že k události, totiž přečerpávání paliva, nemusí dojít hned v sobotu, například vinou počasí.

V promluvách reportérů bylo nalezeno několik prostředků subjektivního hodnocení. Nejčastěji se vyskytovaly modální částice *zřejmě* a *prý*, adverbia *údajně* a *jednoznačně*. V jednom případě jsem zaznamenala přirovnání, které neskrývalo osobní hodnocení mluvčího (*jako všechno jiné / jenom ne arabské město*).

Michaela Poláková (reportérka): hezký večer // tak vývoj cen dovolených je opravdu aktuální téma /.../ ale to pro ně stejně není příliš dobrá zpráva /.../ zaprvé jde o již zmíněné Turecko / pak také Španělsko / které je snadno dostupné i po vlastní ose a také Spojené arabské emiráty / které jsou jednoznačně tou nejteplejší dostupnou destinací (Příloha 1.1.8.).

Jan Moláček (reportér): jediné místo kromě nemocnice / kde smějí novináři z autobusu vystoupit / je čtvrť Zahra obývaná převážně Alávity / přívrženci režimu // i tato relativně klidná část Homsu působí jako všechno jiné / jenom ne arabské město /.../ (Příloha 1.1.11.).

Jan Moláček (reportér): /.../ autobus široce objíždí povstalecké části města // a najednou se pro nás zcela nečekaně vrací na dálnici do Damašku // prý z bezpečnostních důvodů // Jan Moláček / Česká televize / Homs / Sýrie (Příloha 1.1.11.).

Vladimír Keblůšek (reportér): informace o sporných dotacích se začaly objevovat po poslední prezidentské volbě // po údajném vydírání kolegy z ČSSD poslanec Wolf vystoupil ze strany a začal podporovat kabinet Mirka Topolánka /.../ (Příloha 1.1.13.).

Ivan Lukáš (reportér): /.../ školek je v Česku skoro pět tisíc a jejich učitelky se shodují s psychology / za chování dětí jednoznačně mohou rodiče /.../ (Příloha 1.2.1.).

⁵³ SVOZILOVÁ, Naďa, PROUZOVÁ, Hana, JIRSOVÁ ANNA. *Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení*. Praha: Academia, 2005, s. 380.

Tereza Kručínská (reportérka): /.../ za úterním jednáním zaklaply dveře Úřadu vlády po asi hodině a půl // kdy se uskuteční další schůzka / bude zřejmě jasné až z postupu švýcarské strany // Tereza Kručínská / Česká televize (Příloha 1.2.6.).

Tereza Radváková (reportérka): /.../ Kusturicu pořádat podobný festival napadlo údajně už za studií / tedy možná právě v této budově (záběr na pražskou FAMU) // pražskou FAMU totiž slavný režisér absolvoval v roce sedmdesát osm // Tereza Radváková / Česká televize (Příloha 1.2.9.).

Jiří Kvasnička (reportér): majitel Podhoranu vydírání důrazně popírá / pouze se prý snaží prodat svůj majetek /.../ (Příloha 1.2.14.).

Barbora Straňáková (reportérka): /.../ první pacientky by se mohly na sál dostat už za tři týdny // další kliniky zřejmě svoje návrhy řešení pro zbývajících osmnáct set pacientek prozradí až v následujících dnech /.../ (Příloha 1.2.18.).

Václav Svoboda (reportér): tak tohle je zřejmě nejdéle sloužící skútr (detailní záběr na skútr) v Krkonoších // pan Špindler za něj před třídvaceti lety zaplatil půl milionu (Příloha 1.2.19.).

Živý vstup reportéra Jakuba Nettla v druhé zprávě Událostí z 16. ledna 2012 (Příloha 1.1.2.) vykazuje nadbytečné použití ukazovacích zájmen.

Jakub Nettel (reportér): dobrý večer // definitivně je teď potvrzeno šest mrtvých // oficiálně se pohřešuje šestnáct lidí // podle německých médií by mezi těmi deseti mělo být deset turistů // italské úřady ale toto popírají / protože ty zdroje / které to tvrdí / údajně podle nich nejsou dostatečně důvěryhodné // šance na to / že se podaří najít někoho živého / je ale stále a stále nižší a výrazně klesá // záchranáři skutečně pokračují v tom pátrání // slibují / že prohledají všech patnáct set zatopených kajut / ovšem ty podmínky jim nepřejí // skutečně ty práce museli dnes přerušit a nebudou v nich pokračovat ani v noci / protože jsou příliš nebezpečné // navíc na čtvrtek meteorologové předpovídají bouři / což by hrozilo / že skutečně ta loď se výrazně posune a mohla by se potopit celá // protože do teďka je opřena o útes // aby práce pokračovaly co nejrychleji / tak do terénu vyráží i tým jeskynních potápečů (konec živého vstupu)

Ukazovací zájmeno ve větách šance na to / že se podaří najít někoho živého / je ale stále a stále nižší a výrazně klesá a které to tvrdí mohou být v prvním případě chápány jako anaforický odkaz, ve druhém jako kataforický odkaz. Ve zbývajících větách jsou pocíťovány jako redundantní.

Ukázkou nezvládnutého živého vstupu je příspěvek totožného reportéra v úvodu druhé zprávy ze 17. ledna 2012. (Příloha 1.2.2.).

Jakub Nettel (reportér) – živý vstup: začnu tedy těmi mrtvými / dobrý večer // počet mrtvých stoupl na jedenáct // záchranáři je našli v zaplavené části lodi // všichni na sobě měli záchranné vesty / a předpokládá se tedy /že se utopili / protože v té lodi uvízli // co se týče čísel pohřešovaných těch by teď mělo být čtyřicet // ale ta se opravdu neustále mění // úřady to vysvětlují tím / že při tom nešťestí lidi přišli o všechny doklady a úředníci / kteří byli na břehu a měli si zaznamenávat jejich jména / tak při tom udělali chybu // potvrzuje se ale zatím to / že největší vinu na tom nešťestí nese kapitán // dokonce se dnes objevila telefonní nahrávka hovoru / který kapitán vedl s velitelem pobřežní stráže až v okamžiku / kdy kapitán už byl na břehu v bezpečí

Reportér ve svém vstupu osmkrát použil ukazovací zájmeno *to*, popř. *ta*. V jedné větě se ukazovací zájmeno vyskytlo celkem *tříkrát* (*úřady to vysvětlují tím / že při tom nešťestí lidi přišli o všechny doklady a úředníci / kteří byli na břehu a měli si zaznamenávat jejich jména / tak při tom udělali chybu*). První ukazovací zájmeno ve větě by se dalo pochopit jako odkaz na předchozí větu. Před slovy *nešťestí* a *udělali* působí ukazovací zájmeno nadbytečně a nepatřičně. Je jasné, o jakém nešťestí reportér mluví (ztroskotání lodi Costa Concordia), před slovem *nešťestí* reportér nemusel použít žádné ukazovací zájmeno.

Pro živý vstup jsou charakteristické přechyby, což potvrzuje příspěvek reportéra Lukáše Dolanského v první zprávě z 18. 1. 2012 (Příloha 1.3.1.).

Lukáš Dolanský (reportér): celostátní referendum znala československá ústava už v roce devatenáct set dvacet // přesto je tento institut pro Čechy a Moravy vlastně velkou neznámou // zatímco třeba ve Švýcarsku se ročně uskuteční přibližně deset referend / u nás za devadesát tři let to bylo jenom jedno jediné / a to referendum o vstupu do Evropské unii // to se uskutečnilo v červnu roku dva tisíce tři // tehdy se účastnilo padesát pět procent oprávněných voličů // celkem čtyři a půl milionu lidí / kteří se vyjádřili ve známém výsledku // ano / sedmdesát sedm procent // ne / dvacet tři procent // otázka je / jak by referendum dopadlo dneska // nicméně / Česká republika stále ještě nemá zákon o obecném referendum // každé referendum je nutné vyhlášovat speciálním zákonem // kritici referenda často argumentují jeho cenou // jedny volby či jedno hlasování totiž stojí průměrně půl miliardu korun

Poslední přechybní *půl miliardu korun* může být ale i důsledek nesprávné deklinace.

Nadměrný výskyt ukazovacích zájmen v jedné promluvě je ale spíše charakteristickým rysem v promluvách několika reportérů.

5.1.3. Promluvy ostatních mluvčích

V morfologické rovině jsem zaznamenala v promluvách ostatních mluvčích zajímavý jev, a to tendenci nerozlišovat rod. Tato tendence ve vývoji češtiny posledních let se ve zpravodajství České televize objevila v řeči spolužáka bývalého prezidenta Václava Havla (*toho nebylo třeba napomínat // ten byl tak poslušnej a tak hodnej / že to bylo až výjimečný na tehdejší poměry / zvlášť mezi těma dvanácti jedenáctiletějma klukama* - Příloha 1.3.3.3).

Ostatní mluvčí se dopouštějí častějších chyb ve tvaru zájmen. Velvyslanec Pavel Vošalík použil dvakrát ve větě chybně s dlouhým vokálem tvaru osobního zájmena *ona* v akuzativu (*bude jí sloužit kardinál Sodano / takže první z kardinálů / a bude jí sloužit v Bazilice svatého Petra u národního oltáře českého* - Příloha 1.2.10.). Správně má být vokál krátký.

Příklad užití nesprávného tvaru najdeme v promluvě podplukovníka v reportáži o výcviku českých vojáků v Německu (*pro některé veterány by se mohla stát činnost v Afghánistánu rutinou / ale právě tady ty nováčci to vidí jinýma očima // takže je to takové oživení a určitě to zvyšuje naši bezpečnost* - Příloha 1.3.7.). Armádní činitel v rozhovoru chyboval ve tvaru plurálu zájmena. 1. pád plurálu ukazovacího zájmena pro rod mužský neživotný zní správně *ti*.

Nespisovné koncovky se v drtivé většině objevují právě v promluvách ostatních mluvčích. Nejčastějším proviněním oproti spisovnosti je v případě přítomného času sloves ve 3. osobě čísla jednotného nahrazení spisovné koncovky koncovkou -ej, popř. -ěj. V plurálu 3. osoby se v mluvené řeči objevilo často -ou místo -í. Mluvčí v mnoha případech nedodržovali ani rodovou shodu. Výsledkem byly tvary přídavných jmen, které nerozlišovaly rod. Nespisovné koncovky -ej se objevovaly i u zájmen ukazovacích a vztažných. Použití nespisovných koncovek se dá odpustit malému dítěti ze školky, se kterým reportérka vedla rozhovor (Příloha 1.3.3.). Vysoce postavené osoby by si na svůj projev měly dát větší pozor. Nespisovných koncovek by se měli vyvarovat i profesionální mluvčí. Nespisovné koncovky se ve zpravodajství České televize ale neobjevují ve velké míře.

Jan Papež (mluvčí, Asociace cestovních kanceláří ČR): tak já věřím / že ty prohlášení egyptských politiků / kteří jsou především v parlamentě v Egyptě určený spíš dovnitř (Příloha 1.1.8.).

Jiří Rejmon (předseda, Profesní komora STK): samozřejmě nějaké drobné zvýšení to může přinést / protože bude záležet na tom / kam až ty částky půjdou (Příloha 1.1.16.)

muž 1: co je hrozný / ty počmárané baráky // to je doopravdy úplný neštěstí (Příloha 1.1.20.).

Irena Valentová (ředitelka, MŠ Šebelova, Praha 9): dneska teda rodiče jsou plně pracovně vytížený / takže když potom přijdou domů / tak vlastně nemají čas na své dítě (Příloha 1.2.1.).

Filip Remunda (režisér): to je určitej vzdor tomu / co diktuje Hollywood / a i ty hollywoodský hvězdy jsou si vědomý toho / že takovej vzdor je potřeba / a přijedou tam do místa / kde můžou jít to / my tomu tady říkáme biopotraviny / a oni si to tam sami vyráběj (Příloha 1.2.1.).

student: je to docela šok / takhle o zkouškovým // jako je to nejhorší čas asi na to / aby Wikipedie nefungovala (Příloha 1.2.16.).

Jan Špindler (majitel skútru, Špindlerův mlýn): první v tý době měla horská služba / a tenhle ten skútr byl jako druhej soukromej (Příloha 1.2.19.).

Dalibor Dušek (Centrum služeb pro silniční dopravu): periodicky se vyskytují popraskaný žárovky a občas se objevěj vůle v čepech řízení (Příloha 1.2.19.).

Dalibor Dušek (Centrum služeb pro silniční dopravu): obecně se dá říct / že to jsou většinou nový stroje // zpravidla majitelé jsou zámožný lidi / ktej ty skútry po těch periodách / já nevím po těch šesti letech měněj za nový (Příloha 1.2.19.).

Jan Špindler (majitel skútru, Špindlerův mlýn): je to velkej pracant // má to dva pásy // dělá to stopu těch devadesát centimetrů // bez skútru by se tady nedalo žít (Příloha 1.2.19.).

Miroslav Nosek (starosta, Miletn): někdo vymyslí zákon / že zakáže veřejné zabijačky a tím vlastně znemožní tradici // třeba jiný země se snaží vždycky ukázat turistům / co tam je dobrýho / i ty pochutiny // a my děláme úplně naopak (Příloha 1.2.20.).

Jiří Švorc (zmocněnec pro modernizaci dálnice D1): v letošním roce by proběhlo jednak dočasné rozšíření toho jednoho směru / proběhly by demolicí přemostění / proběhly by další přípravný práce (Příloha 1.2.21.).

chlapec 2: že měl // že byl malej jako my (Příloha 1.3.3.).

Jiří Mareček (bývalý spolužák Václava Havla): toho nebylo třeba napomínat // ten byl tak poslušnej a tak hodnej / že to bylo až výjimečný na tehdejší poměry / zvlášť mezi těma dvanácti jedenáctiletějma klukama (Příloha 1.3.3.).

Simona Stašová (herečka): to je takovej ten maloměšťák / ktej se hlavně dívá / co tomu řeknou nahoře / co dole // a sice má postavení / má peníze / ale myšlením je strašně uzoučká (Příloha 1.2.10.).

Alena Plocková: nejsme spokojený teda odpoledne / protože autobusy jezdí teda úplně jinak (Příloha 1.3.11.).

Jaroslav Zahradník (starosta České Třebové): Oredo s námi nekomunikuje / aby v tom byl takovýhle zmatek / takovýhle chaos / že autobusy nejsou schopný dodržet čas na naplánované trase a ty / kteří ho využívají / dojíždí do zaměstnání nebo do školy pozdě / je prostě špatně (Příloha 1.3.11.).

Petr Martínek (lékař Zdravotnické záchranné služby KHK, Trutnov): problémy můžou nastat v zimě / když jsou zachumelený silnice nebo náledí / tak když se jede například do Pece pod Sněžkou / tak občas ty časy splnit je problematický (Příloha 1.3.15.).

František Janouch (odstupující výkonný předseda, Český paralympijský výbor): já jsem prostě za těch třiatřicet let vyhořel / jsem unaven / z té věci (Příloha 1.3.16.).

Jan Povýšil (paralympijský reprezentant v plavání): ambice skoro žádný nemám / to mají ti ostatní kolem mě / rodiče / trenéři / přítelkyně // ti mě jako tlače / do nějakých medailí // no / nesměj se mi // to je jeden z trenérů / jo (Příloha 1.3.16.).

Následující příklady ukazují jev, který je častý pro mluvenou formu jazyka. Mluvčí používají nespisovné tvary slovesa *být* v podmiňovacím způsobu. Ředitel Psychiatrické léčebny se v první větě držel zásad spisovnosti, sloveso *být* v kondicionálu je použito správně. Od spisovnosti se odklonil hned v druhé větě. Zvláštností je, že chybu udělal u slovesa *být*, jehož tvar předtím použil správně (*je to jedna z regulérních možností léčby pacientů / kterou bychom si neměli nechat zákonem zakázat // na druhou stranu měli bysme ji používat co nejmíň* - Příloha 1.3.17.). Rovněž ředitelka mateřské školy se dopustila prohřešku proti spisovnosti (*zpočátku jsme si s tím já ani kolegyně ředitelky nevěděly rady / protože to nebylo zcela jasné // bylo by lepší / abysme tady tyto věci měli vyřešené dřív / než ten zákon třeba vyjde* - Příloha 1.1.4.).

5.2. Rovina lexikologická (a slovtvorná)

5.2.1. Módní slova

Zpravodajství je všeobecně známo určitou mírou modelovosti a stereotypnosti při prezentaci informací. K modelovosti přispívají i některá módní slova. Zpravodajové si velmi oblíbili substantivum *kauza*. Tento publicistický výraz původem z latiny jsem zaznamenala během sledovaného období celkem třináctkrát. V jedné zprávě bylo použito celkem čtyřikrát, v další zprávě se objevilo třikrát. Vyskytlo se v reportáži o podivných praktikách společnosti Prolux Consulting (Příloha 1.1.10.), v případě poslance podezřelého ze zneužití dotace (Příloha 1.1.13.). Moderátorka Událostí nazvala kauzou vyšetřování privatizace Mostecké uhelné (Příloha 1.2.6.). Záležitost okolo obviněného ředitele pražských strážníků z úplatku byla také pojmenována tímto substantivem (Příloha 1.2.7.), rovněž tak případ úniku videonahrávky (Příloha 1.3.4.). Kauzy jako synonymum pro případy korupce zvolila moderátorka Událostí (Příloha 1.3.9.). Toto módní slovo bylo použito i v krátké zprávě, která se týkala případu místopředsedy brněnského krajského soudu, který manipuloval s rozvrhem

práce (Příloha 1.3.8.). I v poslední zprávě Událostí ze dne 18. ledna 2012 se slovo kauza objevilo v souvislosti s vyšetřováním dvojice podvodníků (Příloha 1.3.22.). Moderátoři i reportéři používají toto substantivum ve zvýšené míře, a to pro události označující něco negativního. Pokud se ale objevilo v jedné zprávě celkem čtyřikrát, hodnotím to jako neschopnost autora příspěvku nalézt vhodný synonymní výraz.

Módním slovem velmi často používaným ve zpravodajské relaci České televize je proprium *Česko*. Po všechny tři sledované dny se objevilo v Událostech, zpravodajové mu dávali přednost před delším Česká republika. I když má toto slovo mnoho odpůrců (mezi nimi například profesor Oldřich Uličný), v českém lexiku se ustálilo a používá se ho ve velké míře. Proprium bylo utvořeno pomocí přípony -sko, někteří jazykovědci se domívají, že je stejně jako jiné jednoslovné názvy pro Českou republiku (Čechy, Čechie, Češko) stylově příznakové.⁵⁴ Je třeba říci, že je ale jediným výrazem z předchozích jmenovaných, který pevně zakotvil v české slovní zásobě.

Další módní slova, která jsem zaznamenala ve zpravodajské relaci České televize, jsou následující: *incident, honba za penězi, úsporná opatření vlády, regulovat, produkce, developer, nejpalcivější, transparentní, v ideálním případě, spekulovat (o něčem)*.

5.2.2. Frazémy

Frazémy jsou častým nástrojem oživení zprávy ve zpravodajské relaci. Ve zpravodajství České televize se objevují ve velké míře. Vypsání a rozebrání všech by vydalo na samostatné téma bakalářské či diplomové práce, proto vybírám jen některé, které považuji za zajímavé.

Frazém obsahuje hned první zpráva Událostí ze dne 16. 1. 2012 o důvodech předražení vysočanské arény. Reportérka použila frazém *stáhnout ke dnu (měla to být chlouba sportovců i celého Česka // místo toho stáhla aréna ke dnu největší loterijní společnost v zemi / a sportovcům vzala peníze /.../ - Příloha 1.1.1.)*.

Příklad aktualizovaného frazému se vyskytl ve zprávě o ztroskotání lodi Costa Concordia. Reportér místo spojení *tvrdý oříšek* použil v informaci o složité cestě italských

⁵⁴ ULIČNÝ, OLDŘICH. Jméno pro naši vlast. Česká republika: Čechy, Česko, Čechie? In *Slavica Pragensia XXXVIII, Acta Universitatis Carolinae, Philologica 3, 2003. Jazyk – Jazykověda – Komunikace (Výbor z lingvistického díla Oldřicha Uličného)*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006, s. 26.

záchranářů na ostrov Giglio spojení *složitý oříšek* (*parta dobrovolníků veze i přetlakovou komoru // jenže už jenom cesta z pevniny na ostrov představuje složitý oříšek* - Příloha 1.1.2.).

Frazém, který se nadužíváním stal klišé, je součástí zprávy o modernizaci dálnice D1. Reportér ho použil z důvodu ozvláštňení banální zprávy (*jediný otazník zatím visí nad úsekem Lhotka - Velká Bíteš // hygienici požadují / aby tam Ředitelství silnic a dálnic postavilo takovouto protihlukovou stěnu /.../* - Příloha 1.2.21.)

Živý vstup reportéra ve zprávě o možném referendu v České republice obsahuje spojení *jedno jediné* jako prostředek zdůraznění (*celostátní referendum znala československá ústava už v roce devatenáct set dvacet // přesto je tento institut pro Čechy a Moravany vlastně velkou neznámou // zatímco třeba ve Švýcarsku se ročně uskuteční přibližně deset referend / u nás za devadesát tři let to bylo jenom jedno jediné /.../* - Příloha 1.3.1.). *Slovník české frazeologie a idiomatiky* ho vnímá jako expresivní.⁵⁵

Častým frazémem ve sportovní publicistice je spojení *mimo hru*. Vyskytlo se v reportáži se sportovní tematikou, a sice ve sdělení o možné neúčasti České republiky na paralympiádě v Londýně kvůli rozhádaným funkcionářům (*ze světových svazů jsou teď mimo paralympijskou hru vedle Čechů už jen Somálci a Bangladéšané* - Příloha 1.3.16.).

Frazémy jsou důležitou součástí obsahu Událostí. K ozvláštňení svých výpovědí ho ale častěji používají redaktoři. Nezaznamenala jsem případ, kdy by bylo v této zpravodajské relaci nadužíváno frazémů v jedné zprávě.

5.2.3. Publicismy, automatismy

Čechová definuje publicismy jako *vlastní frazémy označované jako publicistické*.⁵⁶ Jsou to *ustálená spojení, která vznikají v žurnalistice nebo ve sféře politického nebo společenského života i v profesní sféře a která jsou žurnalisty maximálně využívána*.⁵⁷

Publicismy jsou nepostradatelnou součástí novinářského stylu. Naznačuje to již termín „publicismus“. Jelikož jsem některé publicismy uvedla v podkapitole 5.2.2. Frazémy, a protože jich obě zpravodajství zahrnují velké množství, budu se na následujících řádcích věnovat pouze vybraným publicismům. Většina se vlivem častého použití stala automatismy.

⁵⁵ Kolektiv autorů. *Slovník české frazeologie a idiomatiky. Výrazy neslovesné*. Praha: Academia, 1988, s. 123.

⁵⁶ ČECHOVÁ, Marie. *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 255.

⁵⁷ tamtéž

5.2.3.1. Promluvy moderátorů a reportérů

Moderátoři a reportéři ve svých promluvách užívají automatismů často. Zpravodajství veřejnoprávní televize obsahuje mnoho publicismů z oblasti práva. Moderátor ve zprávě o problémech s vyplácením dávek hmotné nouze použil výraz *sociálně slabí* pro občany, kteří nemohou či nechtějí najít práci a jsou hlášeni na úřadu práce (Příloha 1.1.6). Mezi další právní publicismy, které se vyskytly ve sledovaném období v Událostech, patří *čelit obžalobě* (Příloha 1.1.13.), *hmotná nouze* (Příloha 1.1.18.), *právní kroky* (Přílohy 1.2.12., 1.3.22.).

Další oblastí, ze které pochází velká část publicismů, je oblast ekonomická. I takové výrazy se v Událostech objevily. Jsou to například výrazy *zmrazit důchody* (Příloha 1.1.14.), *volební dárky* (Příloha 1.1.14.), *celosvětová krize* (Příloha 1.2.4.), *záchranný fond* (Příloha 1.3.1.), *fiskální odpovědnost* (Příloha 1.3.1.), *operovat čísla* (Příloha 1.3.17.), *finančně podpořit* (Příloha 1.3.21.).

Poměrně obsáhlá zásoba publicismů pochází i z oblasti veřejného života. Jsou to spojení *veřejné mínění* (Příloha 1.1.7.), *vlna kritiky* (Příloha 1.1.14.), *bouře nevole* (Příloha 1.1.14.), *ranní špička* (Příloha 1.1.17.), *problémová lokalita* (Příloha 1.2.14.), *klíčová role* (Příloha 1.3.1.), *akutní nedostatek* (Příloha 1.3.19.).

5.2.3.2. Promluvy ostatních mluvčích

I v promluvách ostatních mluvčích se nachází automatismy. Jsou to jak publicismy z ekonomické oblasti (*systemově vyspělá podpora* – Příloha 1.1.10.), tak publicismy z oblasti veřejného života (*pracovně vytížený* – Příloha 1.2.1., *materiálově zajímavý* – Příloha 1.3.12.) a sportu (*smutný primát* – Příloha 1.3.16.).

5.2.4. Kolokvializace jazyka

Termín kolokvializace jsem převzala z publikace Soni Schneiderové *Informace – text – kontext. Nad současnou situací médií*. Autorka kolokvializaci chápe jako *proces vyjadřující to, že současná, zejména mluvená média (televize a rozhlas) v tendenci po zpřístupnění informace*

a přiblížení se k příjemci zpráv volí prostředky běžného vyjadřování.⁵⁸ Jazyk médií se tedy přibližuje vyjadřování běžného diváka či posluchače. Tento jev s sebou přináší zvýšenou míru použití expresivně-hovorových slov, nespisovných slov a frazémů.⁵⁹

Ve zpravodajství České televize se objevují prvky kolokvializace zejména v promluvách reportérů. Reportérka ve zprávě informující o vývoji cen dovolených na tento rok použila nespisovný univerbizovaný výraz *cestovka* (Příloha 1.1.8.). V reportáži a následně v živém vstupu zaznělo vícekrát. Ve zpravodajství veřejnoprávní televize vnímám tento výraz rušivě, považuji ho za nevhodný. Občas se v Událostech vyskytují i promluvy, které jsou téměř celé formulovány tímto způsobem. Taková promluva se objevila 16. 1. 2012 (Příloha 1.1.18). Zajímavý je kontrast mezi promluvou moderátora a reportérky.

Bohumil Klepetko (moderátor): větší výdaje za už tak drahé diety // to je realita lidí / kteří musejí dodržovat kvůli svému onemocnění přísný režim // zvýšení DPH napjatým rodinným rozpočtům ještě přitížilo // například u celiaků / tedy lidí / kteří nesmějí většinu obilovin / se výdaje na jídlo zvýšily o dvě stě až pět set korun měsíčně // dieta je přitom u této nemoci jediným lékem

Barbora Straňáková (reportérka): ceny speciálních bezpečkových potravin šly nahoru poprvé už koncem roku kvůli rostoucím nákladům výrobců // teď zdražují znova kvůli DPH // zatímco u běžného pečiva a mouky se jeho nárůst skoro neprojevil / speciální potraviny zaznamenaly velký skok // například tahle bezpečková směs (detailní záběr na bezpečkovou směs) loni v lednu stála pětasedmdesát korun / teď stojí osmdesát sedm korun // nebo tenhle chleba (detailní záběr na chleba) // loni stál padesát korun / teď padesát sedm korun // a to se podepisuje na rodinných rozpočtech // pojišťovny na jídlo přispívají většinou jenom dětem // například VZP jim dává na čtvrtletí devět set korun // peníze dostává i Adélka Žáčková

Moderátorova promluva kromě jednoho módního slova (*napjaté rozpočty*) neobsahuje žádný chybný tvar a je v souladu se spisovností. Reportérka Barbora Straňáková ve své reportáži použila hovorová ukazovací zájmena (*tahle, tenhle*), personifikující sdělení (*ceny šly nahoru*) a frazém (*to se podepisuje na rodinných rozpočtech*).

Zahraniční zpráva z politiky o novém předsedovi europarlamentu obsahuje příliš mnoho obrazných vyjádření z úst reportérky Evy Hrnčířové (Příloha 1.2.11.) a celá je stylizována jako kolokviální. Není jasné, co má zpravodajka spojením *zaběhaná střídačka* na mysli.

⁵⁸ SCHNEIDEROVÁ, Soňa. *Informace – text – kontext. Nad současnou situací médií*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 36.

⁵⁹ tamtéž

Eva Hrnčířová (reportérka): zaběhaná střídačka // bývalý polský disident přepouští křeslo předsedy někdejšímu knihkupci z Německa // politický handl dvou nejsilnějších frakcí europarlamentu funguje víc než dvacet let // lidovce střídá socialista

Poslední zpráva Událostí ze dne 18. 1. 2012 informuje o dvojici podvodníků, kteří se pokusili získat do svého vlastnictví zámek. Reportérova promluva o trestu je celá formulována jako příliš kolokviální (Příloha 1.3.22.). Takový styl je charakteristický spíše pro relaci Televizních novin.

Petr Malý (reportér): Jiří Tomek si má odsedět dvanáct let // šest za podvod se zámekem / a dalších šest za krácení daní // pomocí fiktivních faktur obral stát o devatenáct milionů korun

Rovněž závěrečná promluva reportéra totožné zprávy je pro styl veřejnoprávní stanice nevhodná (*s následky zmařeného podvodu se radnice potýká dodneška // vázly kvůli němu také opravy zámku /...*).

5.2.5. Přejatá slova, neologismy

Ve zpravodajství Událostí převažují z přejatých slov anglicismy. Některé si uchovaly svůj původní pravopis (*aquacentrum, notebook, lady, lobbying, comeback*), u jiných už došlo k „počeštění“ pravopisu (*destinace, manažer*). V první větě zprávy o předražené vysočanské aréně (Příloha 1.1.1) moderátorka informovala o částce, o kterou byla aréna prodražená. Ve své výpovědi použila přejaté slovo z angličtiny *management*, které bylo převzato s anglickým pravopisem, ale skloňuje se podle neživotného maskulina hrad. Reportérka navazující na moderátorčinu promluvu použila substantivum *manažer*, které již v české slovní zásobě pevně zakořenilo. Převzalo jak český pravopis, tak deklinaci životného maskulina vzoru pán. Tatáž zpráva obsahuje slovo přejaté z hebrejštiny. Substantivum *melouch* pochází z hebrejšského *melōche, malauche*.⁶⁰ Melouch je výraz obecné češtiny, *Slovník spisovné češtiny* definuje toto substantivum jako *pokoutně prováděnou řemeslnickou práci*.⁶¹ Reportérka pod pojem *melouch* zahrнула administrativní služby, vypracování manuálu, zajišťování investičního záměru. Ani jedna z činností nepatří do řemeslných prací, přesto bylo substantivum použito správně. Došlo

⁶⁰ MACHEK, Václav. *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997, s. 359.

⁶¹ Kolektiv autorů Ústavu pro jazyk český AV ČR. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha: Academia, 2005.

u něho k posunu významu, což reflektuje i Český národní korpus.⁶² Melouch nyní označuje jakoukoliv pokoutně prováděnou činnost.

Zpravodajský pořad České televize dále obsahoval i některé frankismy (*bizarní, akreditace*), italismus (*piazetta*) a germanismus (*furt*). Posledně jmenované slovo se pocítuje jako výraz z obecné češtiny.

V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie zaznamenala česká slovní zásoba nárůst nových slov spojených s touto oblastí. Potvrzuje to frekvence slov z této slovní zásoby ve zpravodajství České televize. Velmi produktivní je prefixoid *euro-*. V Událostech se ve sledovaných dnech objevila substantiva *eurozóna, eurosmlouva*. Velmi frekventované je substantivum *europoslanec*, popř. *europoslankyně*. Ve zpravodajství se objevují i *eurodluhopisy, euroskepticismus, euroskeptik, eurokomisař, eurokomise*.⁶³ Všechny tyto neologismy obsahuje databáze Českého národního korpusu.

Události obsahovaly neologismus *fotodeníček*. Toto substantivum zatím Český národní korpus nezná. Zpravodajství České televize využívá i neologismy z oblasti nových technologií (*multiplex, kinosál*). Jednou se objevilo slovo s prefixoidem *ultra-* (*ultranacionalista*). Zaznamenala jsem jeden neologismus z oblasti politiky (*Věčkaři*). Toto substantivum označující příslušníky politické strany bylo utvořeno derivací pomocí sufixu *-ař*.

5.2.6. *Obrazná vyjádření*

V Událostech se nejčastěji objevují personifikace a metafory. Zaznamenala jsem i synekdochu. Opět vybírám jen některé příklady obrazných vyjádření.

Personifikace se často používá ve zprávách o zdražování (*ceny šly nahoru* – Příloha 1.1.18. o zvyšujících se cenách bezlepkových potravin; *kam až ty částky půjdou* – Příloha 1.1.16. o změnách v STK), dále ve spojeních s konkrétní zemí, městem či jiným samosprávným celkem (*Damašek povolil* – Příloha 1.1.11. o ozbrojených konfliktech v Sýrii; *velký plán má ještě Vatikán* – Příloha 1.2.10. o zádušní mši za bývalého prezidenta Václava Havla; *za nimi pokulhává Rusko a Amerika* – Příloha 1.2.22. o znovuoobnovení sklářské výroby ve Světlé nad Sázavou; *velká část Evropy ustoupila od chirurgických kastrací* – Příloha

⁶² *Český národní korpus - SYN2010*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2010. Dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz>>. (Citováno dne 21. 3. 2012.).

⁶³ poznámka autorky: tato slova se vyskytla v jiné dny, ne ve sledovaném období

1.3.17. o rozhodnutí České republiky nezakazovat chirurgické kastrace sexuálních deviantů). Vedle personifikace jsou spojení *Damašek povolil, velký plán má ještě Vatikán* a *za nimi pokulhává ještě Rusko a Amerika* také příklady kontextové metonymie, která je v publicistickém stylu častá.⁶⁴

Zajímavé metafory, které jsou typické spíše pro básnický jazyk, byly použity ve zprávě o sociálních nepokojích v Rumunsku (Příloha 1.1.14.). Souvisí s trendem ve zpravodajství, a sice beletrizací zpráv.

Hana Scharffová (reportérka): bouři nevole spustil Arafat // samozřejmě nejde o zesnulého vůdce Palestinců // lékař arabského původu a šéf rumunské záchranky Raed Arafat ve čtvrtek odstoupil kvůli chystané zdravotní reformě // a jeho ne infikovalo ulici // Arafat platil v zemi za hrdinu // založil a vedl jednu z mála fungujících veřejných služeb // teď má jeho záchranka přijít o státní příspěvek // není jediná // právě ona ale protrhla hráz rumunské frustrace // tvrdá úsporná politika trvá dva roky a místním už se zajídá

Metaforu obsahuje i reportáž zpravodaje Vladimíra Keblůška o novém projektu Úřadu vlády (*/.../ vláda by teď ale ráda zavedla jakousi přímou linku běžného člověka až do nejvyšších pater politiky* - Příloha 1.2.3.).

Pomocí metafory ozvláštnil svoji promluvu reportér Jan Šenkýř (Příloha 1.2.10.). Informoval o událostech, které následovaly po úmrtí Václava Havla.

Jan Šenkýř (reportér): východočeský Hrádeček a Pražský hrad spojil jak život Václava Havla / tak jeho smrt // uplynulý měsíc jde snad nejlíp vykreslit na jiném místě / na Václavském náměstí // nejdřív záplava svící / pak třeba štědrovečerní mše / ale taky pečlivý silvestrovský úklid // dnes odpoledne hořela pod pomníkem jediná svíčka // ostatní zhasil vítr / sníh a čas // dobu masového vzpomínání už začátkem roku uzavřela plavba lodí s květinami a uložení urny na vinohradských hřbitovech

Synekdoha se objevila ve zprávě o kauze poslance obviněného ze zneužití dotace (*a správně nepostupovala ani policie* – Příloha 1.1.13.), ve zprávě o shoření několik tisíc let starého stromu v USA (*Spojené státy oplakávají Senátora* – Příloha 1.2.15.) a v reportáži o sněhové kalamitě v Jeseníku (*naložili jsme asi patnáct tater* – Příloha 1.3.18.).

⁶⁴ Kontextovou metonymií rozumíme v těchto příkladech záměnu jména místa a vlády. Zdroj: Kolektiv autorů Ústavu českého jazyka Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001, s. 99.

5.3. Rovina syntaktická

5.3.1. Kondenzace

Ve snaze zhustit sdělení a říci ho v co nejkratší době se zpravodajové České televize uchylují k větám, které nápadně připomínají novinové titulky. Věta je stručná, krátká, chybí v ní predikát. Velmi často ho zpravodajové využívají v headlines Událostí (více v kapitole 8. Analýza znělky, headlines a úvodních částí zpravodajských relací). Tento jev také ukazuje zpráva o kritizovaném systému veřejné dopravy v Pardubickém kraji (kvůli škrtům komplikace v cestě do práce / k lékaři nebo do školy // děti kolikrát musejí i hodinu čekat na vyučování // a pokud jedou déle / začátek školy nestíhají - Příloha 1.3.11.) nebo zpráva o rozhodnutí České republiky dále vykonávat kastrace sexuálních deviantů (psychiatrická léčebna v Havlíčkově Brodě / tři muži tři různé příběhy - Příloha 1.3.17.), popřípadě zpráva Událostí ze dne 18. 1. 2012 o průlomovém objevu Fakulty aplikovaných věd Západočeské univerzity v Plzni (aktuálně / přímo z místa // takový je trend zpravodajství - Příloha 1.3.21.).

Příklad dvou nominalizací, které jsou také prostředkem syntaktické kondenzace, obsahuje reportáž o předražené Sazka aréně (Příloha 1.1.1.):

reportérka 1: třeba Oldřich Kračmer z investičního oddělení si k běžnému platu v Bestsportu vyfakturoval ještě celkem devětatřicet milionů korun / za administrativní služby // jeho kolega Karel Hudera / koordinátor výstavby / si navíc třeba vypracováním manuálu postupu prací vydělal třicet sedm a půl milionu // a třeba Vladimír Klimeš z administrativy si zajišťováním investičního záměru hala Sazka přišel na osm a půl milionu // všechny štedře honorované melouchy byly podle auditu bezdůvodné // nikdo z lidí na kritizovaných smlouvách už v Bestsportu nepracuje

Dlouhá výpověď jedné z reportérek je zajímavá z hlediska využití prostředků kondenzace. Zpravodajka zde dvakrát použila nominalizaci (*vypracováním manuálu postupu prací, zajišťováním investičního záměru*).

Nominalizaci jako prostředek zhuštění informace si vybrala reportérka do své reportáže o chirurgické kastraci (*kastrace funguje na principu omezení produkce testosteronu / který je hnacím motorem nejen sexuálního pudu / ale i agrese* - Příloha 1.3.17.).

5.4. Intertextualita

Intertextualita (intertextovost) označuje *vztah mezi dvěma nebo více texty /.../*. Vztahy jsou různého druhu: (1) *implicitní nebo explicitní odkazy k textu jako druhu (korektury, reformulace), resp. k obecným pravidlům jeho tvoření (architextovost); (2) odkaz k textu samému (navazování typu jak jsem říkal, /.../); (3) odkaz k jinému textu /.../*.⁶⁵

Zpravodajové nejčastěji odkazují na zjištění České televize (*podle zjištění České televize – Příloha 1.2.6.*), na nejrůznější tištěné zdroje (*to aspoň vyplývá z průzkumů – Příloha 1.2.3., podle časopisu Malaria Journal – Příloha 1.2.13., podle průzkumu Dopravního podniku – Příloha 1.3.20.*), internetové zdroje (*napsal server aktuálně.cz – Příloha 1.2.5.*), na názory jiných (*to řekl ministr financí Miroslav Kalousek – Příloha 1.2.6., řekl o něm jednou francouzský ultranacionalista Jean Marie Le Pen – Příloha 1.2.11.*). Tyto příklady vyjadřující postoje jiných jsou zároveň specificky publicistickými parentezemi. Podle Čechové *projev oživují, a proto se jeví jako prostředek stylové aktivizace*.⁶⁶

Nápaditý je intertextuální odkaz na známou písničku od skupiny Olympic (*kolem desáté přesto přichází jasná zpráva – Příloha 1.3.2.*), oblíbenou postavu Járy Cimrmana (*když se historici dozvěděli / že na Moravě za války operovala říční ponorka / pamětníkům s úsměvem tvrdili / že musí jít o vynález Járy Cimrmana – Příloha 2.2.11.*) či na filmy Velká sázka o malé pivo (*kauza jakoby inspirovaná prvorepublikovým Harry Jelínkem // slavným podvodníkem / který se před druhou světovou válkou pokusil americkým podnikatelům prodat hrad Karlštejn – Příloha 1.3.22.*) nebo Kopretiny pro zámeckou paní (*Tomek se nakonec zámeckým pánem nestal // civilní soud už určil / že majitelem zámku je město // ten trestní ho teď poslal za mříže – Příloha 1.3.22.*). Reportáž o dvojici podvodníků obsahuje ukázky z filmu Velká sázka o malé pivo. Hlavní postavou filmu je podvodník Harry Jelínek. A právě tohoto protagonistu si vypůjčil pro svůj příspěvek reportér Petr Malý. Věta *Tomek se nakonec zámeckým pánem nestal* ale mnohým divákům mohla připomenout známější film Kopretiny pro zámeckou paní.

Ne všechny odkazy, které zpravodajové používají, jsou funkční. Příklad nefunkční intertextuality přináší živý vstup reportérky Petry Tachecí, která informovala diváky Událostí o podrobnostech v případě úmrtí ženy napadené skupinou mužů (Příloha 1.3.6.). V příspěvku

⁶⁵ Kolektiv autorů. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 184.

⁶⁶ ČECHOVÁ, Marie. *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 258.

dvakrát zazněla předložka *podle*. Jednou ve spojení *podle všeho*, podruhé ve spojení *podle přátel*. Zatímco v druhém případě reportérka odkazuje na názor přátel mrtvé ženy (jedná se tedy o intertextualitu), první případ nové informace nepřináší, spíše působí neurčitě. Reportérka nevysvětlila, co si pod slovem *všeho* představuje.

Zevšeobecnující odkaz *podle všeho* se ve zpravodajství České televize objevil ještě jednou, a to v promluvě moderátorky Jolany Voldánové ve zprávě o lodi Costa Concordia (Příloha 1.2.2.). Zde už ale odkazuje k informacím řečeným v předešlé reportáži (*podle všeho / z toho / co jsme slyšeli / tam byla řada pochybení / hlavně tedy na straně kapitána // Itálie ale během těch záchranných prací získala nebo objevila i nové hrdiny // řekni nám o nich něco víc*).

5.5. Infotainment, bulvarizace zpráv

O propojení informační a zábavní složky se pokusil reportér ve svém stand-upu⁶⁷ o nových pravidlech pro Stanice technické kontroly (Příloha 1.1.16.). Chtěl upozornit na často opomíjený fakt. Auto by mělo přijet na kontrolu čisté a se sundanými poklicemi. Reportér o těchto pravidlech informuje s teatrálním gestem. Nasazuje si rukavice a sundává poklice.

Reportérka ve svém stand-upu ve zprávě o uhoření několik tisíc let starého stromu v USA seznamuje diváky s tím, které stromy patří mezi nejstarší dřeviny v České republice (Příloha 1.2.15.). Během svého výstupu vyleze z kmene stromu.

Další příklad infotainmentu obsahuje zpráva o sněžných skútrech v Krkonoších (Příloha 1.2.19.). Stand-up reportéra je doplněn příjezdem zpravodaje na sněžném skútru.

5.6. Zpráva jako příběh

Prvky beletrizace se ve zpravodajství veřejnoprávní televize občas vyskytnou. Nejsou to jen zprávy, které odkazují substantivem *příběh* na to, že se v příspěvku objeví příběhovitost. V jiných zprávách toto substantivum chybí. Přesto se v nich postup narativizace uplatňuje.

⁶⁷ Stand-up je promluva reportéra na kameru. Zdroj: <http://ujc.avcr.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/humansci/ujc/ste-vyroci/konference/konference-files/Kaderka-Havlik.PDF> (Citováno dne 1. 4. 2012).

Narativizace se projevuje v reportáži o recyklaci elektrických spotřebičů ze dne 18. ledna 2012 (Příloha 1.3.12.).

Vanda Kašová (reportérka): výrobní linka // tady příběh spotřebičů začíná // z nich pak míří na pulty obchodů / a pak už k někomu domů // ty větší tam v průměru zůstávají osm až deset let // pak je nahradí jiný // i když kvůli horší ekonomické situaci to v posledních letech Češi / kteří ročně za elektroniku utratí padesát pět miliard korun / odkládají

VK: cesta těch starších k jejich konci uprostřed odpadu je stejně neodvratná // problém je / že dvě třetiny skončí v popelnici / a ne v recyklaci

Reportérka již v úvodu své reportáže odkazuje na příběh spotřebičů. Její promluva obsahuje prvky vyprávěcího stylu. Ve své další promluvě použila zpravodajka obrazné vyjádření (*cesta těch starších k jejich konci uprostřed odpadu je stejně neodvratná*).

Jako příběh začíná i úvodní slovo v reportáži o chirurgické kastraci deviantů (psychiatrická léčebna v Havlíčkově Brodě / tři muži / tři různé příběhy // jedno ale mají společné / napáchali hodně zla - Příloha 1.3.17.). Reportérka zde plní úlohu vypravěče. Tři muži vystupující jako sexuální devianti hrají role hlavních postav.

Prvky beletrizace vykazuje i poslední zpráva Událostí ze dne 18. ledna 2012 (Příloha 1.3.22.) o dvojici mužů, kteří chtěli podvodným způsobem nabýt vlastnictví k zámku.

Petr Malý (reportér): tentokrát v hlavní roli zámek v Oslavanech u Brna // podnikatel Tomek si jeho část pronajímal // když přestal platit nájem / město mu vypovědělo smlouvu // Tomek se ale rozhodl nevzdat se renesančního zámku // se známými vyrobil falešný rozhodčí nález / podle kterého nejen zámek / ale i veškeré budovy a pozemky města patří jeho firmě // chybělo jen málo a zámecké komnaty i renesanční arkády měly nového samozvaného majitele // promyšlený podvod zhatila obezřetnost katastrálních úředníků a rychlé právní kroky oslavanské radnice // pro radnici to ale přesto znamenalo problémy se stamilonovým majetkem

Reportér diváky uvádí do děje. Vypráví příběh o dvojici podvodníků, vystupuje v roli vypravěče. Nechybí hlavní postavy (dvojice podvodníků), ani zápleтка ("krádež" renesančního zámku).

5.7. Nepřesnosti a chyby zpravodajů ve zpravodajské relaci

Ve zprávě o poplatcích za mateřské školy (Příloha 1.1.4.) se reportérka dopustila nepřesnosti. Informovala diváky o tom, že *podle ministerského výkladu se poplatky netýkají dětí / které si nástup do školy odložily ještě v loňském roce*. Je zřejmé, že dítě si samo nástup do školy neodloží, udělají to za něj rodiče. Hned v další větě reportérka informaci říká správně. Zřejmě se chtěla vyhnout použití stejně znějících vět, použila však větu významově nesprávnou a zavádějící.

Tereza Kručinská (reportérka): podle ministerského výkladu se poplatky netýkají dětí / které si nástup do školy odložily ještě v loňském roce // od rodičů / kteří odloží nástup svých dětí do školy až letos / pak můžou chtít školky poplatky nejdřív od prvního první dva tisíce třináct // Ivan Lukáš a Tereza Kručinská / Česká televize

V kapitole 2.2.1. Charakteristika televizní zprávy jsou vyjmenovány znaky televizní zprávy. Autoři zpráv Událostí jeden z těchto bodů porušily, a to v reportáži o nepokojích v Sýrii (Příloha 1.1.11.), kde se objevil detailní záběr na mrtvé tělo zastřeleného člověka, což je považováno za neetické a ve zpravodajství by se vyskytovat nemělo.

6. Televizní noviny

6.1. Rovina morfologická

6.1.1. Promluvy moderátorů

Pro styl Televizních novin je příznakové použití slovesa *mít* a infinitivu. Vladimír Just ve své publikaci *Velký slovník floskulí* upozorňuje na chybná spojení se slovesem *mít*, kterých se dopouští nejen novináři, ale i ostatní mluvčí. Sloveso *mít* má dva různé významy. Subjekt má buď něco za povinnost, nebo má něco ve svém vlastnictví. Ani jeden z těchto významů neměl na mysli moderátor ve zprávě o konci světa. Jeho promluva obsahuje spojení *měli udělat chybu*. Vyznívá dost nešikovně. Specialisté na mayské kalendáře, kteří odhadovali konec světa na konkrétní datum, které nenastalo, se chyby zjevně dopustili. Nebyla to však jejich povinnost.

Karel Voříšek (moderátor): přijde v prosinci konec světa nebo nepřijde? // čeští vědci / kteří k tomu mají co říct / dnes k tomu dokonce poprvé v historii svolali tiskovou konferenci // a na ní vysvětlovali / kde měli udělat specialisté na mayské kalendáře chybu // právě podle výpočtů této dávné vyspělé civilizace by rozhodující zlom měl přijít dvacátého prvního prosince (Příloha 2.3.9.).

Totožné spojení obsahuje i následující promluva (podle obžaloby měla zavinit smrtelnou dopravní nehodu // po srážce s jejím autem zemřel v pražském Šáreckém údolí motocyklista - Příloha 2.3.13.). Zpěvačka buď nehodu zavinila, nebo ne. Nikdo jí ale nenařídil, aby spáchala trestný čin (*mít* ve významu *mít za povinnost*). Stejný typ floskule je součástí promluvy moderátorky, ve které informuje o případě týrání dítěte (*pouze podmíněný trest udělil Obvodní soud pro Prahu–západ babičce a jejímu druhovi za týrání vnučky / kterou měli ve své péči // teprve šestiletá dívka z Hostivic měla být podle všeho opravdu brutálně týrána - Příloha 2.1.6.*).

Moderátoři Televizních novin občas udělají chybu ve tvaru zájmen, což potvrzuje následující příklad. Moderátorka se dopustila prohřešku v délce osobního zájmena *ona* v akuzativu singuláru ve zprávě o problémech Ministerstva obrany s rekonstrukcí svého sídla (*řemeslníci dosud nedostali zapláceno a to i přesto / že firma / která zakázku získala / už za ní má čtrnáct milionů korun - Příloha 2.2.9.*). 4. pád singuláru ženského rodu osobního zájmena *ona* připouští pouze variantu s krátkým vokálem.

Oproti zpravodajství České televize obsahovala relace Televizních noviny TV Nova více osobních hodnocení jak moderátorů, tak reportérů. Velmi často se v jedné promluvě vyskytlo hned několik takových příkladů na subjektivní hodnocení. Dokonce jsem zaznamenala několik případů, kdy se subjektivní hodnocení objevilo několikrát v jedné větě. Vzhledem k obrovskému výskytu těchto prostředků uvádím pouze několik příkladů, které potvrzují shora zmíněné. Prvky subjektivního hodnocení nenesou jen částice, ale i ostatní slovní druhy, jako například přídavná jména, příslovce, spojky.

Markéta Fialová (moderátorka): teprve patnáctiletý chlapec jedné základní školy ve Varnsdorfu plánoval útok nožem na svou učitelku // důvodem mělo být to / že se nechtěl převlékat na tělocvik // tento žák byl prý na učitele agresivní už několik dní // slovně je urážel a dnes byl u něj dokonce nalezen nůž (Příloha 2.1.3.).

Markéta Fialová (moderátorka): pouze podmíněný trest udělil Obvodní soud pro Prahu–západ babičce a jejímu druhovi za týrání vnučky / kterou měli ve své péči // teprve šestiletá dívka z Hostivic měla být podle všeho

opravdu brutálně týrána // teď už je ale víc než rok v Klokánku a její stav se údajně lepší // soud dvojici neposlal do vězení kvůli nedostatku přímých důkazů (Příloha 2.1.6.).

Markéta Fialová (moderátorka): v očích přeživších je jasným viníkem neštěstí kapitán Schettino // lod' svévolně navedl na skálu / otálel s evakuací a navíc z lodě utekl (Příloha 2.2.2.).

Markéta Fialová (moderátorka): a můj tip je ze sportu // na grandslamu v pátém setu se stala očividná křivda // více nám potom poví Václav Tittelbach // zůstaňte s námi (Příloha 2.3.9.).

6.1.2. Promluvy reportérů

Floskule *mít* + infinitiv jsou časté i v promluvách reportérů. Například reportérka ve svém sdělení o nevhodném chování politiků zvolila sloveso *měl označit*. Uprostřed věty použila adverbium *konkrétně*, které naznačuje, že následující informace je pravdivá, prohršek se opravdu vstal. Vzápětí své tvrzení ale zneurčitěla právě spojením *měl označit* (/.../ *mandátní a imunitní výbor ho dnes také vyzval / aby urychleně zaplatil pokutu jinou / kterou mu uložil loni / a bylo to konkrétně za urážky na adresu ministra financí Miroslava Kalouska / kterého měl označit nebo označit z opilství - Příloha 2.2.10.). Vladimír Just k tomu dodává, že *takový jazyk zakrývá podstatu události*.⁶⁸ Podobných floskulí najdeme ve zpravodajství komerční stanice mnoho. Uvádím jen několik z nich:*

Jiří Pánek (reportér): zubař měl podle našich informací vědět o své nákaze virem HIV delší dobu // povinné registraci v AIDS centru se ale i tak lze vyhnout (Příloha 2.1.1.).

Martin Rusek (reportér): /.../ kapitán stihl plavidlo ještě opustit // podle svědků utekl z lodi ještě před tím / než skončila evakuace // na břehu pak nasedl do taxíku a ujel // evakuaci pak měl řídit jeden z nižších důstojníků s poraněnou nohou // co bude s cennostmi pasažérů / které zůstaly na palubě a s celým vrakem lodi dál / ještě úřad neví // Martin Rusek / televize Nova (Příloha 2.1.9.).

Eliška Dmíterková (reportérka): podobný případ se odehrál v roce dva tisíce devět / kdy skončil v rukou pražské policie albánský zubař // důvodem mělo být jeho utajované onemocnění virem HIV / kterým mohla ohrozit své pacienty /.../ (Příloha 2.2.1.).

⁶⁸ JUST, Vladimír. *Velký slovník floskulí*. Praha: Leda/Rozmluvy, 2009, s. 190.

Pro styl reportérů Televizních novin je charakteristické použití podmiňovacího způsobu sloves. Zpravodaj se tím vyhýbá odpovědnosti. Vyjadřuje domněnku, nepodloženou informací. To je příklad následující zprávy o lodi Costa Concordia (*po přečerpání nafty experti zváží / jestli půjde trup dočasně opravit / odčerpát vodu a loď odtáhnout do doků // cennosti z kajut by se měly pasažérům vrátit* – Příloha 2.2.2.).

Reportéři Televize Nova nešetří částicemi typu *údajně, zřejmě*, které naznačují určitý typ jistoty.

Vladimír Just pokládá slovo *údajně* za bagatelizující, nadužívané a nesprávně užívané v mnoha publicistických textech.⁶⁹ Jestliže reportér použil částici *údajně*, naznačil tím, že se jedná o neprokázanou informaci. Zpráva by ale měla být důvěryhodná, z ověřených zdrojů.

V jedné promluvě reportéra jsem napočítala celkem čtyři prostředky odhalující jeho osobní názor (Příloha 2.2.2.). V promluvách se vyskytovala i adverbia, která odhalila subjektivní názor mluvčího (*evidentně, svévolně*). Jeden z reportérů použil část věty, která nezastírala hodnocení (*což nasvědčuje tomu, že AIDS skutečně měl*).

Vedle adverbíí a částic obsahovaly některé promluvy i kvalifikační adjektiva *zřejmě (selhání)*. Tato adjektiva, stejně jako výše zmíněná adverbia, respektive částice mají povahu subjektivního hodnocení. Příznakové bylo i použití substantiva *dívka* místo neutrálního *dívka*.

Jiří Pánek (reportér): Zháněl nakonec skončil v nemocnici s těžkým zápalom plic / tak zvanou pneumocystovou pneumonií / což nasvědčuje tomu / že AIDS skutečně měl // jeho krev ale nikdo z nemocnice na test HIV neposlal (Příloha 2.1.1.).

Pavel Šuba (reportér): s Brandlstavem je problém // jeho sídlo ani pobočka / které udává na svých stránkách / nejde najít // majitel s námi evidentně nechce mluvit (Příloha 2.1.2.).

Michal Kratochvíl (reportér): jenže to šlo o první verzi a některé části se značně měnily / a tady měly být opět předloženy odborářům // policejní prezident ale zřejmě přešel do protiútoků // dnes totiž vypověděl Nezávislému odborovému svazu policie kolektivní smlouvu /.../ (Příloha 2.1.4.).

⁶⁹ JUST, Vladimír. *Velký slovník floskulí*. Praha: Leda/Rozmluvy, 2009, s. 312.

Jaroslav Kasnar (reportér): pěstouni dívku nevodili ani k lékaři // povinná očkování vynechávali // přesto do vězení nepůjdou // od soudu odešli pouze s dvouletým podmíněným trestem // chyběly přímé důkazy (Příloha 2.1.6.).

Martin Rusek (reportér): loď na své cestě podél italského pobřeží nečekaně změnila kurz na ostrůvek Giglio // údajně proto / aby ji kapitán ukázal svému kamarádovi na břehu // před místním přístavem ale zřejmě najel na útes a loď začala rychle nabírat vodu /.../ (Příloha 2.2.2.).

Martin Rusek (reportér): kapitán svévole změnil kurs lodi a zamířil k ostrovu Giglio / aby údajně udělal radost svému prvnímu číšníkovi / který z něj pochází // ještě snad půl hodiny po nárazu nebyl na můstku a údajně zůstal v lodní restauraci // za zřejmě selhání je i s prvním důstojníkem ve vazbě a v médiích se stal nenáviděnou osobou číslo jedna (v průběhu se objevují zprávy v angličtině, do češtiny je přeloženo následující: Kapitán Schettino lodi Costa Concordia – Mořský zbabělec). (Příloha 2.2.2.).

Další charakteristický rys ve stylu reportérů TV Nova odhaluje živý vstup z 16. 1. 2012 v podání reportéra Tomáše Hauptvogela. Jeho promluva se vyznačuje nadbytečným použitím ukazovacích zájmen (Příloha 2.1.13.). V jedné větě jsou zastoupena i tři ukazovací zájmena, pro něž není žádné opodstatnění. Nadměrné užití ukazovacích zájmen může být způsobeno krátkým časem na přípravu.

Tomáš Hauptvogel (reportér): dobrý večer // právě tady na Václavském náměstí / kde si lidé připomínají tu odvahu mladého studenta / se lidé zastavují u té pamětní desky / zapalují svíčky / přinášejí čerstvé květiny // dnes byl také pomyslně odstartován ten Palachův týden / ve kterém si připomínáme to nesmíření se s okupací Československa a ty vzpomínkové akce probíhají nejen tady ale také například v budovách Univerzity Karlovy / v Karolině / kde dnes byla odstartována jakási multimediální výstava / a také vzpomínková akce proběhla na filozofické fakultě / kterou Jan Palach studoval // tam bude zítra přejmenováno fakultní centrum studijních a informačních služeb na Knihovnu Jana Palacha

6.1.3. Promluvy ostatních mluvčích

Komerční zpravodajství klade velký důraz na zařazování rozhovorů s „obyčejnými lidmi“ do svých reportáží. Důsledkem je obrovský výskyt nespisovných koncovek v takovýchto promluvách. Zanalyzovala jsem počet nespisovných koncovek v promluvách ostatních mluvčích v Událostech a v Televizních novinách a došla k následujícím závěrům. Zatímco ve zpravodajství Událostí se vyskytlo celkem 16 promluv ostatních mluvčích, které

vykazovaly nespisovné koncovky, ve zpravodajství Televizních novin jich bylo téměř dvakrát tolik, celkem 30. TV Nova ve svých reportážích využívá s oblibou svědectví „obyčejných“ lidí. Pro nejrůznější ankety jsou oslovováni tito lidé v mnohem větší míře než v České televizi. Vzhledem k velkému počtu uvádím jen některé promluvy s nespisovnými koncovkami.

lékař 1: byl špatný / opravdu // on zhubnul // najednou shodil takových pětadvacet kilo // takže to jsme se ale mohli domnívat / rozumíte / jo // a on si chránil svoje soukromí / on nebyl ten / aby se svěřoval // v žádáním případe (Příloha 2.1.1.).

muž (nepředstaven): no / nechce s váma mluvit / vůbec (Příloha 2.1.2.).

ředitel školy: když jsem právě z tý třídy vycházel / tak jsem zaslechl / že by mě nějakým způsobem mohl zapíchnout (Příloha 2.1.3.).

chlapcova matka: svýho činu lituje // že neví / co ho to popadlo / ale jako mluvit s nikým nechce // je zalezlej na pokoji (Příloha 2.1.3.).

Bohumil Vašák (soudce, Okresní soud Liberec): formulace / kteřý tam jsou / vypadají někdy trošku jako floskule (Příloha 2.1.8.).

Kieran Lewis (návštěvník výstavy) – překlad: myslím / že je to něco / čeho my všichni chceme být součástí // zvláště já jako milovník aut a muž miluju všechny tyto stroje (Příloha 2.1.16.).

silničář (KSS Liberec): je tam napadaný čerstvý sníh a je to uježděný // tak jedeme nahoru na Ještěd teďko (Příloha 2.2.4.).

řidič 2 (Liberec): no jo / no // tak to vopucuju a pojedu do práce (Příloha 2.2.4.).

řidič 3 (Liberec): klouže to / no // a hlavně / a hlavně / je to nečekaný / z ničeho nic (Příloha 2.2.4.).

Jeroným Klimeš (psycholog): (začátek nesrozumitelný) velice intenzivní a jsou ochotný do toho investovat opravdu veliké částky (Příloha 2.2.5.).

Pepa Vojtek (zpěvák): vopravdu // Československo má krásný hlasy // a až se divím / že sme o nich neslyšeli dřív (Příloha 2.2.7.).

Ivana Chýlková (herečka): moje role není akční // moje role je typickej papaláš / takže já jsem nadřícená všech / sedím v kanceláři / buzeruju je (Příloha 2.2.7.).

Marta Issová (herečka): kde je vlastně matka / otec / tři děti ve věku od nějakých řekněme šesti do čtrnácti let a já hraju sestru hlavní hrdinky / která je věčně bez peněz / bez partnera a neustále se jim nabourává do života (Příloha 2.2.7.).

Jiří Vejdělek (režisér): myslím si / že se můžou těšit na spoustu skvělých hereckých výkonů / ale nejen to / taky spoustu tanečních výkonů / pěveckých výkonů // takže herci museli předvíst takovej hereckej víceboj (Příloha 2.2.7.).

Richard Lukáš (primář traumatologie liberecké nemocnice) – chyba v titulku: i psychický otřes opravdu může bejt zásahem do imunitních systémů toho organismu // může samozřejmě mít výraznej vliv na srdeční a oběhovej systém // souvislost může existovat (Příloha 2.3.2.).

Odhlédnuto od lidí z ulice, promluva primáře traumatologického oddělení je promluvou plnou nespisovných koncovek (*bejt zásahem, výraznej vliv, oběhovej systém*). Přitom na začátku své výpovědi se primář spisovnosti drží (*i psychický otrěs*). Lékař se dopustil nespisovnosti zřejmě v důsledku nepřipravenosti své řeči. Jeho řeč je záznamem telefonického hovoru. Přesto měla možná televizní stanice jeho projev spíše přepsat a použít spisovné koncovky.

Nejčastějšími prohřešky proti spisovnosti ve výše zmíněných příkladech byly nedodržování rodové shody, nespisovné koncovky u sloves a zájmen.

Nesprávný tvar zájmena obsahuje promluva policisty z 16. 1. 2012 v nedořešeném případě vraždy ženy. Vyšetřovatel se dopustil chyby z hlediska spisovnosti. 1. pád plurálu rodu mužského životného má v tomto případě tvar *tito* (*byli bysme rádi / kdyby se nám tyto občané ozvali na linku sto padesát osm - Příloha 2.1.15.*).

I v relaci TV Nova se vyskytly nesprávné tvary zájmen. Například jednatel společnosti použil tvar osobního zájmena *ona* v akuzativu singuláru zakončený na dlouhý vokál (*to pan Brandl samozřejmě tvrdit může / skutečnost je ale úplně jiná / a dokonce jí prověřuje momentálně finanční úřad // takže z naší strany skutečně bylo vše zapláceno řádně - Příloha 2.2.9.*). Pravidla připouštějí pro 4. pád singuláru ženského rodu pouze vokál krátký.

Častého prohřešku se dopustil policejní prezident Petr Lessy. Při oslovování zvolil první pád místo čtvrtého (*pane ministr / nám jde o společnou věc - Příloha 2.1.4.*), což vyvolává dojem nadřazenosti.

Dokonce jsem zaznamenala neexistující tvar slovesa, který použila pracovnice Klokánku při informování o stavu týrané holčičky (*já myslim / že Drahuška se rekonvalescencuje neustále // ještě pořád není úplně v pořádku - Příloha 2.1.6.*). Tvar slovesa nezná ani Slovník spisovné češtiny, ani Český národní korpus.

Ve zpravodajství se objevil rys typický pro mluvený jazyk, a sice chybný tvar slovesa *být* v 1. osobě plurálu kondicionálu. Použil ho například kriminalista ve zprávě o vraždě ženy (*byli bysme rádi / kdyby se nám tyto občané ozvali na linku sto padesát osm* (Příloha 2.1.15.)).

TV Nova informovala dne 17. 1. 2012 o sněhové kalamitě, která zkomplikovala život obyvatelům Liberce. Rozhovor s řidičem kamionu je zajímavý i samotným lexikem. Není těžké uhádnout, odkud řidič pochází. Pravděpodobně odněkud z Ostravy či jejího okolí,

přesněji z oblasti pohraničí. Jeho promluva totiž obsahuje slovo masakra, které je součástí polské slovní zásoby. Pro účely této podkapitoly je důležitější věta *ty cesty jsou vůbec neuklizené*. Mluvčí se dopustil chyby v použití záporu, který měl stát před slovesem být (*cesty nejsou vůbec uklizené*).

řidič kamionu: tady to vypadá úplně strašně // dálnice je úplně zasypaná // nejde jet třicítkou // do kopce / z kopce // všechno je zasypané / prostě // silničáři vůbec nejsou na cestách / nikde // jedu z Ostravy // tam ještě jakž takž // ale prostě za Mohelnicí je úplně masakra // a tuta / tady Trutnov / to všechno / ty cesty jsou vůbec neuklizené // nemůžu se dostat na firmu // tady město / Liberec / úplně kompletně zasypané (Příloha 2.2.4.).

6.2. Rovina lexikologická (a slovotvorná)

6.2.1. Módní slova

Módní slova jsou častým prvkem zpravodajské relace TV Nova. Oproti České televizi jsem zaznamenala použití substantiva *kauza* pouze ve třech případech. Objevilo se ve zprávě o problému při rekonstrukci budovy Ministerstva obrany (Příloha 2.1.2.), shodně s Událostmi bylo použito v případě úplatku, ve kterém figuroval ředitel pražské policie (Příloha 2.2.6.). Zde bylo zaznamenáno dokonce dvakrát.

V Televizních novinách se ve zvýšené míře vyskytlo slovo *incident*. *Slovník spisovného jazyka českého* toto substantivum definuje jako *nahodilý případ, příhoda, zpravidla nemilá, nepříjemná, rušivá, ale menšího významu*.⁷⁰ Slovo je mezi zpravodaji TV Nova velmi módní. Bylo součástí celkem tří zpráv, v jedné se objevilo dvakrát. Incidentem pojmenoval reportér případ agresivity žáka základní školy (Příloha 2.1.3.), napadení rodiny o silvestrovské noci bylo označeno reportérem jako incident dvakrát v jedné reportáži. Objevilo se i v krátké zprávě, jejímž obsahem bylo vhození dýmavnice do zahrady Bílého domu.

⁷⁰ Kolektiv autorů Ústavu pro jazyk český AV ČR. *Slovník spisovného jazyka českého II, H – L*. Praha: Academia, 1989, s. 173.

6.2.2. Publicismy, automatismy

6.2.2.1. Promluvy moderátorů a reportérů

V Televizních novinách se vyskytují publicismy z oblasti veřejného života (*vlna protestů* – Příloha 2.1.5., *vzpomínková akce* – Příloha 2.1.13., *napjatá situace* – Příloha 2.2.3., *tok informací* – Příloha 2.3.3., *životně důležitý* – Příloha 2.3.7.), z ekonomické oblasti (*řetězec firem* – Příloha 2.1.2., *časová osa* – Příloha 2.3.1.), z právní oblasti (*výběrové řízení* – Příloha 2.1.2., *usmrcení z nedbalosti* – Příloha 2.1.7., *dechová zkouška* – Příloha 2.1.7., *smrtelná nehoda* – Přílohy 2.1.7. a 2.3.12., *skutkový stav věci* – Příloha 2.1.8., *hmotná nouze* – Příloha 2.3.3.), politické oblasti (*vládní opozice* – Příloha 2.1.5., *poslanecké lavice* – Příloha 2.2.10., *jaderný program* – Příloha 2.3.1.), kulturní oblasti (*odkrývat trumfy* – Příloha 2.2.7., *mezinárodně úspěšný* – Příloha 2.2.7.) a z oblasti meteorologie (*sněhově náročná* – Příloha 2.3.7.).

Automatismus *sněhově náročná* vyžaduje hlubší analýzu. Příslovce *sněhově* se v Českém národním korpusu vyskytuje nejčastěji ve spojení *sněhově bílá*.⁷¹ Spojení *sněhově náročný* korpus neobsahuje. Působí velmi neobvykle. Autor ho použil pravděpodobně kvůli kondenzaci, popř. aktualizaci.

6.2.2.2. Promluvy ostatních mluvčích

Promluvy ostatních mluvčích obsahují publicismy z právní oblasti (*ve fázi prověřování* – Příloha 2.1.3., *zákonná lhůta* – Příloha 2.1.4., *usmrcení z nedbalosti* – Příloha 2.1.7.), z psychologické oblasti (*terapeuticky pracováno* – Příloha 2.1.3.) a z oblasti meteorologie (*sněhové jazyky* – Příloha 2.2.4.).

6.2.3. Kolokvializace jazyka

Kolokvializace jazyka jako prvek přiblížení jazyka médií jazyku běžných lidí se v Televizních novinách objevuje až příliš často. Nejsou to jen celé promluvy, které jsou takto

⁷¹ Český národní korpus - SYN2010. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2010. Dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz>>. (Citováno dne 22. 3. 2012.).

stylizovány, ale dokonce celé zpravodajské příspěvky. Příkladem zprávy, která je formulována příliš odlehčeným familiárním stylem, je reportáž o problémech se sněhem v Libereckém regionu (Příloha 2.2.4.). Upoutá svým způsobem podání. Celkem banální zpráva o přívalech sněhu díky množství metaforických výrazů, frazémů a expresivních slov získává na divácké atraktivnosti. Divák se dozví podstatné informace na začátku zprávy a na konci. Nejdůležitějšími údaji jsou: přívaly sněhu v Liberci a okolí, problémy v dopravě, další vývoj počasí v následujících dnech. Tato sdělení dostává divák od moderátorů a meteoroložky. Zpravodajský styl reportéra Ivana Berky kontrastuje s moderátory Televizních novin. Je plný metaforických vyjádření. Banální informace sděluje prostřednictvím expresivně-hovorových slov, používá ve velké míře metaforické výrazy. Již jeho první promluva *řidiči kamionů / kteří museli jet přes Liberecko / dnešní noc proklínali // několik jich na cestě hlubokým sněhem kapitulovalo* je příkladem kolokvializace jazyka. Banální informaci, totiž problémy řidičů se sněhem na silnicích, reportér pomocí aktualizací (*proklínali, kapitulovalo*) přeměnil v divácky atraktivní sdělení. Stylově neutrální název pro odklízecí službu silnic nahradil obrazným spojením *oranžová armáda*. Svou promluvu zakončil vyjádřením, které je charakteristické spíše pro sportovní publicistiku (*přesto to v boji s nepřetržitě připadávajícím sněhem dotahovala maximálně na remízu*). Metaforu použil ve sdělení, že mnohé řidiče sněh po ránu překvapil (*bílé čepice na autech překvapily i ty / kteří se ráno probudili a chtěli do práce*). Odklizení sněhu z aut přirovnal reportér k *ranní rozsvičce s lopatou*. Zpravodajův styl je velmi familiární, jeho vyjadřování je plné obrazných vyjádření a hraničí s přijatelným způsobem podání zpráv. Jeho promluva je bohatá na nepřímá vyjádření, která mohou ztížit porozumění zprávy.

Velice podobně je stylizována zpráva o zdražování cen benzínu a nafty. Tento typ zprávy se objevuje ve zpravodajství TV Nova velmi často. Redaktoři se ke kolokvializaci uchylují možná i z toho důvodu, aby se vyhnuli stereotypnosti. Stand-up reportéra Davida Vaníčka (Příloha 2.3.1.) ale obsahuje příliš mnoho prostředků kolokvializace.

David Vaníček (reportér): jste neposlušní / tak si tu ropu nechte / křičí Evropa a Írán jako ozvěnu poslal pohrůžku / že zablokuje klíčový Hormuzský průplav / bránu do Perského zálivu // Evropa tedy zatím couvnula / aby měla čas najít náhradní dodavatele ropy // prostě zmatek // a teď už i ekonomický // a číselníky na pumpách mezitím ukazují šílené sumy

David Vaníček (reportér): a takhle vypadá časová osa cen benzínu a nafty v České republice // ještě před deseti lety byly pohonné hmoty zhruba o deset korun levnější než dnes // pak se jejich cena přehoupla přes třicet korun // no a dnes hrozí / že budeme litr tankovat za cenu / která začíná čtyřkou // třicet osm padesát za naftu a o korunu méně za Natural 95 / to je Praha nebo dálnice D1 dnes odpoledne // podobně vysoké ceny jsou po celé zemi a jen tak nespádnou

David Vaníček (reportér): tahle smutná balada o benzínu má snad jen jednu dobrou sloku // ekonomové shodně říkají / že drahý benzín zatím nezdraží potraviny

David Vaníček (reportér): do konce ledna má být jasné / jestli iránské vrtochy budou dál cenu ropy šponovat // pokud ano / optimistické výhledy padnou a bude hůř // David Vaníček a krajské štáby / Televize Nova

Evropa a Írán se v reportérově promluvě proměnily v živé bytosti. Personifikaci, respektive kontextovou metonymii zde vnímám jako nevhodnou. Pro jeho styl je charakteristická hyperbola (*šílené sumy*), aktualizace (*tahle smutná balada o benzínu má snad jen jednu dobrou sloku; výhledy padnou; ceny jen tak nespádnou*) a vycpávkové slovo (*no*). Reportér se nezřekl subjektivního hodnocení (*prostě zmatek, a bude hůř*). Celá jeho promluva je příliš familární. Snaží se vtáhnout diváky do děje, používá 1. osobu plurálu (*budeme litr tankovat za cenu*). Tato zpráva byla součástí Televizních novin dne 18. ledna 2012. Zpravodajové ji považovali za nejdůležitější, jelikož se objevila na prvním místě.

Je třeba říci, že prostředky kolokvializace se objevují nejen v promluvách reportérů. I mnoho moderátorských vstupů je vedených ve familárním tónu. Prostředky kolokvializace jazyka se často objevují u zpráv, jejichž obsahem je nějaký kriminální čin.

Karel Voříšek (moderátor): Ministerstvo obrany má další velkou ostudu // tentokrát kvůli rekonstrukci svého hlavního sídla (Příloha 2.1.2.).

Karel Voříšek (moderátor): policejní prezident Petr Lessy má další problém s prosazováním reformy policie // jeden z odborových svazů ho obvinil / že porušil zákon // Lessy prý odborářům neumožnil dostatečné prozkoumání nového návrhu změn uvnitř policie / který minulý týden dostal ministr vnitra (Příloha 2.1.4.).

6.2.4. Přejatá slova, neologismy

Zpravodajové komerční televizní stanice občas použijí přejaté slovo. I zde převažují anglicismy (*showbusiness, manažer, reality show, kouč*), dále germanismy (*rabování, dieselový*), frankismy (*dentista*). K posunu významu došlo u anglicismu *kouč*. Toto substantivum dříve označovalo pouze trenéra ve sportu. Dnes už se používá v ekonomické,

kulturní i jiné sféře. Reportér TV Nova ho použil ve zprávě o připravovaných novinkách této stanice (*v této soutěži rozhoduje jen a jen hlas soutěžících // čtyři osobnosti hudebního světa je tentokrát nebudou shazovat a ztrapňovat / ale v roli koučů budou talenty připravovat na další kola soutěže* - Příloha 2.2.7.). Kouč v reportérově promluvě je jakýsi osobní trenér zpěváka, který dohlíží na jeho pěvecký výkon, dává mu rady.

I ve zpravodajství TV Nova se objevil neologismus s prefixoidem euro- (*eurozóna*), i když jen jeden. Substantivum bylo součástí tematicky stejné zprávy jako v České televizi (o možném referendu v České republice). Zpravodajové Televizních novin ale této zprávě nevěnovali tolik času jako moderátoři a reportéři Událostí, proto jejich příspěvek obsahoval jen jeden neologismus s tímto prefixoidem.

6.2.5. Obrazná vyjádření

Také Televizní noviny jsou plné příkladů obrazných vyjádření. Stejně jako v Událostech, i zde převažovaly personifikace a metafory. Dvě metafory obsahovala zpráva o sněhové kalamitě v okolí Liberce (*oranžová armáda byla v plné zbroji, bílé čepice na autech* – Příloha 2.2.4.), metafora se objevila i ve zprávě o protestech v Rumunsku (*zprvu klidná čtvrteční demonstrace proti navrhované vládní reformě zdravotnictví odstartovala vlnu protestů* – Příloha 2.1.5.), ve zprávě o kurzu tvůrčího psaní pro české soudce (*spisovatelské střevo má v právnících probudit Blanka Čechová* – Příloha 2.1.8.) nebo v reportáži o tajné ponorce z druhé světové války (*ve chvíli / kdy v hlubinách Atlantiku zuřila válka ocelových monster* – Příloha 2.2.11.).

Personifikace byla zaznamenána ve zprávě o zvyšování cen pohonných hmot (*cena benzínu a nafty šplhá do závratných výšin* – Příloha 2.3.1.), v reportáži o protestech v Rumunsku (*na řadu přišel i slzný plyn* – Příloha 2.1.5.). Kontextová metonymie se objevila v reportáži o možném referendu v České republice (*Česko zadlužené Evropě půjčí* – Příloha 2.3.14.).

6.3. Rovina syntaktická

6.3.1. Kondenzace

Příkladů syntaktické kondenzace nalezneme ve zpravodajství komerční stanice hned několik. Nominalizaci obsahuje první zpráva Televizních novin z 16. 1. 2012 o zubaři, který provozoval svou praxi s nemocí AIDS (Příloha 2.1.1.), zpráva o policejním řediteli Petrovi Lessy a jeho problému s prosazováním reformy policie (Příloha 2.1.4.), zpráva o kurzu tvůrčího psaní pro soudce (Příloha 2.1.8.):

Radim Mudra (mluvčí krajské hygienické stanice v Ostravě): krajská hygienická stanice v současné době vyzývá všechny osoby / které přišly zejména do sexuálního kontaktu s osobou / u které je podezření na onemocnění AIDS / s žádostí o spojení se s lékaři epidemiology krajské hygienické stanice

Karel Voříšek (moderátor): policejní prezident Petr Lessy má další problém s prosazováním reformy policie // jeden z odborových svazů ho obvinil / že porušil zákon //

úryvek z rozsudku: žalovaný přezkoumal správnost řízení před správním orgánem prvního stupně a dospěl k závěru / že byl zjištěn skutkový stav věci / o němž nejsou důvodné pochybnosti / a to v rozsahu / který je nezbytný pro soulad se základními zásadami správního řízení (§ 2 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů)

Objevilo se několik zpráv, kde reportáž začínala promluvou reportéra, jež připomínala novinový titulek či úvod zprávy v novinách. Takový příklad informační zhuštěnosti se objevil ve zprávě o nejistotě policistů kvůli připravované reformě (*nejistota v řadách policistů a další výměna názorů mezi ministrem vnitra a policejním prezidentem* - Příloha 2.2.3.). Začátek reportáže o nalezení zavražděné ženy připomíná scénář (*šestý prosinec odpoledne / Braník // pejskař nachází u potoka dvě ženské ruce // jsou useknuté u ramen a svázané páskou // Štědrý den / Žižkov* - Příloha 2.1.15.).

6.4. Intertextualita

TV Nova velmi často odkazuje na informace získané ze svých zdrojů (*zubař měl podle našich informací vědět o své nákaze virem HIV delší dobu* – Příloha 2.1.1., *podle našich*

informací zahájil kontroly už i finanční úřad – Příloha 2.2.9.) nebo na svou webovou stránku tn.cz (jejich přehled najdete na tn.cz – Příloha 2.2.7., jak postupovat / když se kvůli pozdější výplatě dávek dostanete do svízelné situace / najdete na tn.cz – Příloha 2.3.3.), či na názor ostatních lidí (podle šéfa oblastní stomatologické komory – Příloha 2.1.1., podle ředitele – Příloha 2.1.3., podle svědků – Příloha 2.1.10., podle hygieniků – Příloha 2.3.4.). Užívá i jiné internetové zdroje (informoval o tom portál týden.cz – Příloha 2.1.8.), tištěné zdroje (popřel tak informace z dnešního Práva – Příloha 2.2.6.). Všechny tyto odkazy jsou zároveň příklady specificky publicistické parenteze.

Zajímavý je intertextuální odkaz na slavnou větu Galilea Galilei ve zprávě o konci světa (a přece se točí // chtělo by se vítězoslavně zvolat nad desítkami katastrofických vizí / kterými nás téměř každodenně zásobují různí vizionáři či proroci - Příloha 2.3.9.) nebo na seriál To je vražda, napsala (alespoň trochu si připadat jako seriálová spisovatelka detektivek Jessica Fletcherová - Příloha 2.1.8.).

I zpravodajství komerční televize používá neurčité odkazy. Spojení *podle všeho* se vyskytlo ve čtyřech zprávách. Ani v jedné z nich není jasné, na co mluvčí odkazuje.

Markéta Fialová (moderátorka): žádným testem v českém zdravotnickém zařízení totiž Zháněl podle všeho neprošel // nejspíš proto / že k němu nedal souhlas (Příloha 2.1.1.).

Markéta Fialová (moderátorka): pouze podmíněný trest udělil Obvodní soud pro Prahu–západ babičce a jejímu druhovi za týrání vnučky / kterou měli ve své péči // teprve šestiletá dívka z Hostovic měla být podle všeho opravdu brutálně týrána // teď už je ale víc než rok v Klokánku a její stav se údajně lepší // soud dvojici neposlal do vězení kvůli nedostatku přímých důkazů (Příloha 2.1.6.).

Eliška Dmíterková (reportérka): Zháněl svou nemoc podle všeho tajil několik let // vědomé šíření viru HIV je přitom nezákonné // jestli u něj ale opravdu AIDS propukl / už nikdo nezjistí // s virem HIV praxi provozovat mohl // nikomu to ale neřekl (Příloha 2.2.1.).

Karel Voříšek (moderátor): zbytky vraku se podle všeho stále mohou skrývat na jejím dně (Příloha 2.2.11.)

6.5. Infotainment, bulvarizace zpráv

Je zřejmé, že infotainment bude ve zpravodajství Televizních novin zastoupen ve větší míře než v Událostech. Komerční televizní stanice usiluje o co nejvyšší počet diváků, a proto se je snaží získat podbízivými příspěvky plnými humoru.

Prvky infotainmentu obsahuje sdělení reportéra, které blíže charakterizuje kapitána v reportáži o ztroskotané lodi Costa Concordia (Příloha 2.2.2.): *Francesco Schettino / dvaapadesát let / velitel výletní lodi Costa Concordia*. Toto netradiční uvedení kapitána nepostrádá prvky napětí, připomíná policejní zprávu pojednávající o nějakém zločinci. Zpráva nezastírá znaky zprávy bulvární. Líčí katastrofu, obsahuje skandální zjištění (kapitán utekl z lodi již před evakuací), expresivní slova (*otálel s evakuací, ve vazbě*) a klišé (*je ve vazbě, až dvanáct let za mřížemi*).

V reportáži Televizních novin o úmrtí ženy, která byla napadena skupinou mužů, hraje velkou roli složka zábavní (Příloha 2.3.2.). Nechybí dramatické napětí, událost je zveličována (*prudce zhoršil, v kritickém stavu*). Zpráva obsahuje svědectví hlavního aktéra, názory blízkých lidí, slovo odborníka i vyjádření policie. Stand-up reportéra začíná záběry z projíždějícího auta, které nám ukazují místo činu. Divák má tak pocit, že se ocitá přímo v centru dění. K dramtizaci přispívají ilustrační záběry útoku, detailní pohled na zranění napadeného muže (syna mrtvé ženy) a zvuk sanitky. Výše zmíněné znaky jsou příkladem infotainmentu.

Typickým příkladem infotainmentu, kterému je podřízen styl celého zpravodajského příspěvku, je reportáž o sněhové kalamitě v Liberci (Příloha 2.2.4.). Divák má dojem, že se dozvěděl podstatné informace a ještě se u toho pobavil. Nechybí dramatické záběry aut hrabajících koly ve sněhu. Atmosféra je přiblížena podrobným popisem účastníků (*tady to vypadá úplně strašně // dálnice je úplně zasypaná // nejde jet třicítkou // do kopce / z kopce // všechno je zasypané / prostě // silničáři vůbec nejsou na cestách / nikde*). Názor odborníka je zde zastoupen v osobě meteoroložky. Reportér je přítomen na místě události, což zvyšuje atraktivitu zprávy.

Další zprávou, ve které převládá složka zábavní nad složkou informační, je informace o kurzu tvůrčího psaní pro soudce (Příloha 2.1.8.). Reportér charakterizuje právnícký styl a končí svou promluvu požadavkem vzdělávacích středisek, která si přejí, aby byly texty *kreativnější a vzdušnější*. Jeho stand-up je zakončen vyhozením papírů do vzduchu. Další příklad infotainmentu obsahuje tatáž zpráva v závěru v podobě beletrizujících prvků (*kdo je vrah se nedozvíte až na konci jako v knížce / ale hned na první stránce*).

Zpravodajství TV Nova zahrnuje na rozdíl od České televize zprávy bulvární. Rysy bulvární zprávy (negativita, život známých lidí, smrt) vykazuje reportáž o herečce

Jakubiskové (Příloha 2.1.7.) nebo zpěvačce Rolins (Příloha 2.3.13.). Obě jsou tematicky stejné. Známa osoba způsobila smrt člověka.

6.6. Zpráva jako příběh

Zpravodajská relace TV Nova obsahuje velké množství zpráv, které vykazují beletrizující prvky. Redaktoři a moderátoři se mnohdy snaží zakomponovat příběh i do zpráv, které jsou samy o sobě velmi banální. Příběhovost se ale objevuje i u zpráv s vážnou tematikou, jako jsou například fyzická napadení, finanční potíže, atd.

Zpráva o hrůzném nálezů ostatků ženského těla je vyprávěna jako příběh (Příloha 2.1.15.). Z úst reportéra je líčena dramaticky, nechybí detaily, děj je zpomalován vypravěčovými komentáři. Jsou zde zastoupena obrazná vyjádření.

Ondřej Špalek (reportér): šestý prosinec odpoledne / Braník // pejskař nachází u potoka dvě ženské ruce // jsou useknuté u ramen a svázané páskou // Štědrý den / Žižkov // v lesoparku se nachází ženský trup // i každý / kdo není elitní detektiv / tuší to / co později potvrzuje pitva

.../

OŠ: vypadalo to / že je otázkou maximálně několika dní / než žena začne někomu chybět a identifikuje ji // omyl

.../

OŠ: oběti brutální vraždy bylo maximálně pětadvacet a byla asi sto sedmdesát pět metrů vysoká // měla blond vlasy a na levém rameni měla výrazné mateřské znaménko // zemřela nejpozději pátého prosince

OŠ: pražská mordparta se teď obrací na širokou veřejnost s prosbou // pomoci může kdokoliv / kdo postrádá příbuznou / známou / kolegyni nebo jen ženu / kterou zná od vidění třeba z restaurace

Kriminální příběh obsahovaly Televizní noviny i následující den. Tentokrát se jednalo o podvodníka, který za vyléčení požadoval od žen sex (*je to příběh / kterému se až nechce věřit // zdravá mladá žena / kterou dokázal zkušený podvodník proměnit v pouhou loutku - Příloha 2.2.5.*). Zde reportér přímo naznačuje, že bude „vyprávět“ příběh.

Příběh, ve kterém hrají hlavní roli peníze, obsahuje zpráva z téhož dne (*na začátku bylo čtrnáct milionů pro ty / kdo zakázku získali // na konci je nula korun pro ty / kteří zakázku udělali // co se stalo mezi tím / už zajímá i ministra obrany - Příloha 2.2.9.*)

Velmi dramaticky je vyprávěn příběh ženy, která byla na konci roku napadena skupinou mužů. Později zemřela (Příloha 2.3.2.). Nechybí dramatické líčení reportéra, které je doprovázeno podmanivou hudbou.

Markéta Fialová (moderátorka): v děčínské nemocnici zemřela dvaasedesátiletá žena / kterou spolu s manželem a synem o silvestrovské noci ve Varnsdorfu napadli Romové // to / jestli její úmrtí s napadením souvisí / by měla určit soudní pitva

Ivan Berka (reportér): novoroční incident se odehrál ve Varnsdorfu poblíž ubytovny Sport

/.../

IB: její stav se pak náhle prudce zhoršil // v kritickém stavu ji záchranáři přivezli do Děčína // dva týdny po incidentu zemřela

Příběhem se stala i reportáž o falešné lékařce (Příloha 2.3.8.).

Michaela Klárová (reportérka): tento skoro schizofrenní příběh ale není celý // Sandra nebo také Alexandra Svobodová / původně Slovák Svoboda v minulosti vystupovala i jako soudkyně // založila jakýsi rozhodčí soud a rozhodla ve čtyřech stovkách případů // na základě jejího verdiktu pak dokonce exekutoři zabavovali majetek

6.7. Nepřesnosti a chyby zpravodajů ve zpravodajské relaci

Ve zpravodajské relaci Televizních novin jsem dvakrát zaznamenala překlepy v titulku. Poprvé se přepis objevil ve zprávě o ženě, která byla napadena skupinou mužů a později zemřela (Příloha 2.3.2.). Chybu obsahoval titulek představujícího primáře: *Richard Lukáš (primář traumatologie liberecké nemocnice)*. Přepis obsahoval i titulek v reportáži o zvyšující se ceně pohonných hmot (*Martin Dařílek, autobusová doprava, Černá u Bohdanče - Příloha 2.3.1.*).

Poněkud komicky působí promluva reportéra Karla Šuby, který začal svou reportáž o problémech Ministerstva obrany takto (*tohle je dlaždič / co dláždil chodník kolem budovy vojenského zpravodajství // a ten co pokládal koberce i v kanceláři náměstka / je podlahář // všichni dohromady pracovali na ministerstvu obrany a všichni dohromady z toho nemají nic - Příloha 2.1.2.*).

Takový způsob představení by se dal akceptovat v pořadu pro děti, ne však v hlavní zpravodajské relaci. Je jasné, kdo je podlahář a co dělá. Reportér tak nevědomky vyjádřil názor, co si myslí o úrovni vzdělání diváků Televizních novin. Příznakové z hlediska stylu je

i použití vztažného zájmena *co* jako spojovacího výrazu. Vztažné zájmeno *co* odkazuje k substantivu *dlaždič* ve větě řídící. Toto substantivum je životné, uvozovat by ho mělo správně zájmeno *kteřý*. Pro mluvenou češtinu je typické nahrazení vztažného zájmena *kteřý* zájmenem *co*.⁷²

Nepřesnosti vykazuje zpráva o problémovém chlapci ze základní školy ve Varnsdorfu (Příloha 2.1.3.). Zpravodaj v interview s chlapcovou matkou položil ženě následující otázku:

Martin Kočárek (reportér): ten nůž byl z kuchyně od vás?

chlapcova matka: to nevím / kde ho vzal

Reportér se pravděpodobně chtěl zeptat, jestli nůž, který si chlapec přinesl s sebou do školy, pocházel z kuchyně jeho matky. Otázkou se však zeptal na to, jestli chlapcovi nůž dala jeho matka.

Stylistický nedostatek obsahuje zpráva o podvodné lékařce (Příloha 2.3.8.).

Michala Klárová (reportérka): podivná lékařka vykonávala ordinaci v této budově od začátku letošního roku // kde vzala peníze na špičkové vybavení / zatím není jasné // údajně si na ně vypůjčila // svojí roli ale hrála dokonale

Reportérka měla pravděpodobně na mysli praxi v ordinaci. Z její promluvy ale slovo praxe vypadlo a takto stylizovaná věta je z významového hlediska nesprávná.

7. Srovnání zpravodajských relací z hlediska překladu telefonických hovorů

Tuto kapitolu zařazují spíše jako drobnou zajímavost. Překvapivě působí srovnání překladu téhož rozhovoru ve zprávě o ztroskotané lodi *Costa Concordia*:

Překlad telefonního rozhovoru - Česká televize (Příloha 1.2.2.):

*Velitel pobřežní stráže říká: Podívej, Schettino, možná si z moře zachránil sebe, ale já se postarám o to, aby to s Vámi dopadlo hodně špatně. Zaplatíte za to, Vy ****!*

Kapitán lodi Schettino říká: Veliteli, prosím ...

Velitel pobřežní stráže: Ne, žádné prosím. Jděte zpátky na palubu. Ujistěte mě, že jdete zpátky na palubu!

Překlad telefonního rozhovoru - TV Nova (Příloha 2.2.2.)

⁷² CVRČEK, Václav a kol. *Mluvnice současné češtiny 1. Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 222.

Livorno: Podívejte, Schettino, vy jste se možná zachránil z lodi, ale mně se to vůbec nelíbí a garantuju vám, že vám způsobím hodně problémů. Takže k*** vylezte na palubu!

Kapitán: Veliteli, prosím...

Livorno: Žádné prosím! Teď se seberte a půjdete na tu palubu! (...) Vy odmítáte poslechnout a jít na tu palubu?

V překladu České televize se střídá v promluvě velitele pobřežní stráže druhá osoba singuláru s druhou osobou plurálu. Velitel kapitánovi jednou tyká, po druhé vyká. TV Nova použila v překladu jednou nespisovnou koncovku ve tvaru slovesa (*garantuju*). Překlad TV Nova působí více expresivně. Napomáhají k tomu slova *garantuju*, *teď se seberte*, *odmítáte poslechnout*. V překladu TV Nova je oproti překladu České televize o jednu interpunkční znaménko (vykřičník) více.

8. Analýza znělky, headlines a úvodních částí zpravodajských relací

Zvuková podoba znělky Televizních novin je od počátků vysílání tohoto pořadu téměř neměnná. V obrazové podobě převládá modrá a červená barva. Na počátku znělky se na obrazovkách objeví tabule, které se začínají rozevírat. Po otočení všech se na obrazovce objeví zeměkoule. Po celé zeměkouli rychle vyskakují tabule se záběry zpráv. Po tabulích následuje červenobílý nápis Televizní noviny. Vedle červené a modré barvy se tedy objevuje i barva bílá. Tyto tři barvy konotují trikolóru České republiky. Poté následuje rychlý přehled headlines. Odděluje je logo Televizních novin. Logo i se zeměkouli se objevuje opět na konci headlines. Po jejich skončení se ukáže televizní studio a kamera se přibližuje k moderátorům zpravodajské relace. Moderátoři jsou představeni dramatickým „hlasem shůry“.

Znělka Událostí začíná motivem zeměkoule na bílém poli. Podoba zeměkoule je ale jiná než u Televizních novin TV Nova. Světařky mají barvu červenou, vodstvo barvu bílou. Poté se zeměkoule roztříští a následuje přehled headlines. Jednotlivé headlines odděluje motiv zeměkoule. Poté na obrazovce proběhnou čtverce znázorňující jednotlivé části zeměkoule, které se spojí dohromady opět do tvaru zeměkoule a objeví se logo Událostí v červené barvě. Po skončení znělky kamera ukáže moderátorské studio. Na rozdíl od Televizních novin se zde kamera nepřibližuje směrem k moderátorům. Nabízí nejdříve pohled na oba moderátory, poté je záběr na toho z moderátorů, který uvádí zpravodajský příspěvek.

Obě televizní stanice shodně uvádí na začátku své relace tři headlines. Zpravodajství TV Nova používá souvětí, jen občas věty jednoduché. Události České televize začínají titulkem bez predikátu (*pojistné podvody za rekordní částky, letní dovolená pro české turisty, boom v automobilovém průmyslu v Česku*). Tyto titulky se podobají novinovým titulům. Po titulků následuje jedna či dvě věty, většinou jednoduché. Headlines v Událostech jsou delší než headlines v Televizních novinách.

16. a 17. 1. obě televizní stanice uvedly shodný počet zpráv domácích (dvě) a zahraničních (jedna). 18. 1. se v headlines Televizních novin neobjevila ani jedna zpráva zahraniční. Události České televize, stejně jako v přechozích dvou dnech, přinesly dvě zprávy domácí a jednu zahraniční.

Až na jednu výjimku (ztroskotání lodi Costa Concordia) jsem nezaznamenala shodné headlines ve vysílání televizí. Zpráva o lodi Costa Concordia v Událostech byla po všechny tři dny umístěna na první místo. V Televizních novinách zaujímala 16. i 17. 1. třetí, tedy poslední místo.

Televizní noviny po sledované tři dny nevedly ve svých headlines jedinou pozitivní zprávu. V Událostech České televize se ve sledovaném úseku tří dnů objevila vždy alespoň jedna pozitivní zpráva v headlines.

8.1. Události

Headlines Událostí se snaží o podání maximálního množství důležitých informací o dané zprávě. Objevují se v nich pouze zprávy seriózní a důležité pro Českou republiku.

Česká televize má oblibu v používání číselných údajů ve svých headlines. Čísla byla použita v informaci o počtu pohřešovaných a mrtvých (*šestá oběť, po šestnácti pohřešovaných, dalších pět mrtvých*), u zprávy o pojistných podvodech (*narostly o třetinu*), o zlevnění letní dovolené (*šli o dvacet procent dolů*), o rekordních prodejkách aut (*všechny tři automobilky*), o nálezů azbestu ve školách (*na třech stovkách škol, dalších sto devadesát zařízení*), o odhalení více případů korupce (*osmdesát sedm obviněných, čtyři miliardy korun*).

Moderátoři používají spisovný český jazyk. V rámci spisovnosti občas použijí slovo hovorové (*na letošek*). Nalezla jsem i jedno slovo, které je dnes považováno spíše za knižní (předložka *navzdory*). Jednou moderátorka použila ve spojení s automobilovým průmyslem

módní anglicismus *boom*. Patří mezi slova přejatá. U tohoto slova byl ponechán anglický pravopis, v ostatních pádech (kromě 1. a 4. pádu) přebírá koncovky mužského neživotného rodu, vzoru hrad.⁷³

Neobvykle působí první zpráva headlines ze dne 18. 1. Moderátor použil vyskloňovaného tvaru pro název ztroskotané lodi (*pohřešovaných z Costy Concordie*). Den předtím, ani 16. 1., přitom oba moderátoři používali tvar nevyskloňovaný.

Úvodní slovo moderátorů Událostí je téměř vždy stručné. Překvapivě působil úvod 17. 1., kdy se moderátoři pokusili o zřymovaný úvod (*úterní Události pro Vás / dobrý večer od nás*).

8.2. Televizní noviny

V headlines TV Nova se objevují často zprávy šokující. Jejich cílem je prvotně zaujmout, přitáhnout diváka k obrazovce. 16. 1. se jako poslední zpráva headlines vyskytla informace o lodi Costa Concordia. Zatímco v headlines České televize ve stejný den byl kladen důraz na sdělení, že z důvodu nepřízně počasí byly přerušeny pátrací akce, TV Nova přišla s domněnkou, proč kapitán lodi plul tak blízko břehu. O den později přitom TV Nova uvedla jiný důvod, proč kapitán najel s lodí ke břehu.

Zpráva ze 17. ledna o podvodném léčiteli má rysy zprávy bulvární. Témata zprávy jsou strach (z nemoci), sex a ztráta peněz.

Zpravodajové TV Nova se snaží do headlines vložit divácky přitažlivé zprávy. Proto zvolili jako úvodní zprávu headlines dne 18. 1. informaci o dalším zdražování pohonných hmot. 16. a 17. 1. se na prvním místě objevila zpráva o lékaři, který provozoval svou zubařskou praxi i přes nakažení virem HIV.

I redakce TV Nova vkládá do headlines velké množství číselných údajů (*desítky pacientů, stovky tisíc korun, vzrostl na jedenáct, hrozí u soudu dvanáct let, k hranici čtyřiceti korun*). Používá i univerbizované jednotky (*hygienu, zubaře*).

Moderátoři používají spisovný jazyk. Jednou jsem zaznamenala použití citově zabarveného slova, a to adjektiva *zesnulého*. Jedná se o eufemismus. Zajímavý je druhý titulek Televizních novin z 16. 1. *odbory napadly policejního prezidenta kvůli úsporám*. Moderátorka

⁷³ <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=boom&Hledej=Hledej> (Citováno dne 1. 2. 2012.).

samozřejmě neměla na mysli fyzický útok, toto slovo použila záměrně, aby zdramatizovala jinak ne příliš zajímavou informaci. Je příkladem aktualizace.

Po rychlém sledu headlines následuje uvítání moderátorů hlasem šůry, u kterého se mění pouze jména moderátorských dvojic.

9. Srovnání zpravodajských relací z hlediska délky jedné zprávy

Jak již bylo řečeno v teoretické části, délka sledovaných zpravodajských relací se zásadně liší. Události trvají celkem 40 minut, Televizní noviny téměř o polovinu méně (25 minut). Události tedy mohou divákům zprostředkovat více zpráv, popřípadě se mohou věnovat dané zprávě více do hloubky. 16. ledna 2012 odvysílala Česká televize celkem 20 zpráv. Televizní noviny přinesly v ten samý den 16 zpráv, tedy pouze o 4 méně. Svědčí to o tom, že zprávám nevyhrazení dlouhý časový úsek. Jedinou zprávou, jejíž délka přesahovala tři minuty, byla zpráva o záchranných pracích na lodi Costa Concordia. Česká televize má mnohem delší zpravodajskou relaci než TV Nova, přesto klade důraz spíše na počet zpráv než na důkladné rozebrání jedné zprávy. Celkem tři zprávy přesáhly tříminutovou hranici. Převažovaly zprávy, které se svou délkou vešly do tří minut.

17. ledna 2012 se v Událostech objevilo ještě více zpráv než předchozí den, celkem 22. Televizní noviny přinesly zpráv přesně o polovinu méně, tedy 11. Události v tento den obsahovaly pouze jednu zprávu delší tři minuty, a to informaci o dalším vývoji ztroskotané lodi Costa Concordia. Tento trend pokračoval i poslední sledovaný den, tj. 18. ledna 2012. V Událostech byl odvysílán stejný počet zpráv jako předešlý den, tj. 22. Zpravodajská relace TV Nova odprezentovala 15 zpráv.

Ukazuje se, že veřejnoprávní televize klade důraz spíše na kvantitu. V průběhu své zpravodajské relace se snaží odvysílat co největší počet zpráv. Jen velmi zřídka se objeví zpráva, která by byla rozebrána více do hloubky a bylo by jí tudíž věnováno více času. Počet zpráv Televizních novin ve sledovaném období kolísal od jedenácti zpráv do šestnácti.

10. Srovnávací analýza hlavních zpravodajských relací Události a Televizní noviny

TV Nova potvrzuje svou funkci komerční televizní stanice. Do svého vysílání zařazuje zprávy divácky přitažlivé, tzn. zprávy o neštěstí všeho druhu – vraždy, týrání, krádeže, přírodní katastrofy. Dvakrát jsem zaregistrovala zprávu ze společnosti, kdy mediálně známá osoba zavinila smrt člověka. Zatímco Česká televize nepovažovala za důležité zabývat se takovými druhy zpráv, TV Nova do své relace zařadila bulvární zprávu několikrát.

Ve zpravodajském pořadu TV Nova se pokaždé objevila šokující zpráva. Všechny sledované dny obsahovaly zprávu o zesnulém lékaři, který provozoval svou zubní praxi i přes onemocnění virem HIV. V pondělí přinesly Televizní noviny jako předposlední zprávu informaci o vraždě, která nepostrádala hyperbolu (*brutální vražda*) a metaforický výraz spojený s expresivním slovem (*pražská mordparta*).

Jak Události, tak Televizní noviny jako poslední zprávu své relace uvádí takovou zprávu, která je něčím zajímavá. Není až tak důležitá, slouží spíše pro odlehčení, pro pobavení. Televizní noviny v pondělí odvysílaly jako poslední zprávu informaci o výstavě aut Jamese Bonda ve Velké Británii. V úterý se jako poslední zpráva objevila reportáž o domnělém vraku ponorky z druhé světové války. Ve středu přinesly Televizní noviny nejvíce informačně hodnotnou zprávu v porovnání s ostatními dny, a sice zprávu o zkonstruování závodní formule studenty VUT v Brně.

Redakce České televize připravila jako poslední zprávu pondělních Událostí výsledky průzkumu o tom, jak se žije v Praze a co nejvíce Pražanům v hlavním městě vadí. V úterý se ve zpravodajské relaci objevila pozitivní domácí zpráva o znovu prosperující sklárně ve Světlé. Její titulek (*Sklárna ve Světlé se znovu nadechuje*) obsahoval obrazné vyjádření (personifikaci), což není u titulků veřejnoprávní televize příliš obvyklé. Poslední středeční zpravodajský příspěvek stojí v protikladu s tím, co bylo výše uvedeno. Obsahuje totiž informaci o podvodném podnikateli, který se zfalšováním dokumentů pokusil připravit město u Brna o zámek. Titulek *Trest pro „zámeckého pána“* obsahuje zjevný intertextuální odkaz na film *Velká sázka o malé pivo* z roku 1981 či na film *Kopretiny pro zámeckou paní*.

V morfologické rovině zpravodajové často chybují ve tvarech osobních zájmen. Moderátoři a reportéři Událostí se drží kodifikace, v jejich promluvách najdeme nespisovnou koncovku velmi zřídka. Takovým případem je substantivum *lidé*, které Bohumil Klepetko

použil v úvodu zprávy ve tvaru *lidi v Rumunsku* (Příloha 1.1.14.). Stejně substantivum se vyskytlo i v promluvě jeho kolegy, reportéra Jakuba Nettla, ve zprávě o ztroskotání lodi Costa Concordia (*úřady to vysvětlují tím / že při tom neštěstí lidi přišli o všechny doklady /.../ - Příloha 1.1.2.*). V 1. pádě je povolena pouze varianta *lidé*. Koncovka -i je v 1. pádě pocíťována jako hovorová. Přesto v mluvené češtině hovorová koncovka u tohoto substantiva převažuje.⁷⁴

Od kodifikace se odchyľují ostatní mluvčí. Na Nově je to více zřetelné. Je to dáno tím, že komerční televize klade velký důraz na spontánní názor „obyčejných lidí“, který velmi často obsahuje nespisovné koncovky. Souvisí to i s jiným rysem komerčního zpravodajství, kolokvializací.

Zajímavě vyznívá srovnání z hlediska slovesných vazeb. V Událostech jsem až na malou výjimku v promluvě reportéra nezaznamenala žádnou odchylku (odhlédnuto od promluv ostatních mluvčích). Charakteristickým rysem zpravodajství Televizních novin je používání floskule *mít + sloveso*. Mezi nejčastější chyby ve tvarech sloves v promluvách ostatních mluvčích patřilo použití nespisovného tvaru kondicionálu slovesa *být*.

Prostředky, které odhalily subjektivní názor mluvčích, se objevily jak v Událostech, tak v Televizních novinách.

Obě stanice zahrnují do svých reportáží módní slova. TV Nova po všechny sledované dny použila stereotypní persvazivní větu „*Zůstaňte s námi*“. Česká televize takovou formuli neměla. V jejím zpravodajství se však velmi často objevovalo substantivum *kauza*, v rámci jedné zprávy dokonce čtyřikrát.

K publicismům sahají autoři televizních zpráv často, a to u obou relací. V Televizních novinách jsem ale odhalila některé velmi neobvyklé aktualizace, které vnímám spíše jako chybné, např. *třeskutá nálada* (Příloha 2.3.2.), *novoroční incident* (Příloha 2.3.2.).

V obou zpravodajských pořadech se vyskytl jeden případ nevysvětleného termínu. Zatímco v Událostech to byl termín z vojenského prostředí, reportér Televizních novin použil výraz *pneumocystová pneumonie* jako jiné označení pro zápal plic. Tento termín považuji za zbytečný a jen poukazuje na charakteristický rys komerční stanice. Redaktoři používají neznámé výrazy, aby vypadali chytře.

⁷⁴ CVRČEK, Václav a kol. *Mluvnice současné češtiny 1. Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 154.

Prvky infotainmentu se objevují jak v relaci veřejnoprávní televize, tak ve zprávách komerční stanice. V Událostech však mnohem méně než v Televizních novinách. Obecně se dá říci, že v pořadu veřejnoprávní televize se infotainment vyskytuje pouze u méně důležitých zpráv. Ve zprávě o Stanicích technické kontroly si reportér nasazuje rukavice a odstraňuje poklice u auta. Zpráva o vzkvétajícím automobilovém průmyslu obsahuje záběr na přijíždějícího reportéra. V další zprávě, tentokrát o sněžných skútrech, reportér přijede na skútru. Prvky infotainmentu nepostrádá zpráva o rozhádaných paralympionících. Rozhovor s paralympionikem obsahuje velký podíl emoční stránky a převládá zde spíše zábava, než informační složka. Promluva sportovce je přerušena smíchem z povzdálí, sportovec na tento projev reaguje. Jestli má na zvýšený podíl zábavní složky ve zpravodajství Událostí vliv příchod bývalého ředitele komerční TV Nova, není součástí této bakalářské práce. Abych dokázala odpovědět na tuto otázku, musela by má analýza obsahovat jak zprávy před příchodem tohoto ředitele, tak i po jeho účinkování ve funkci.

Zábavní složka plní v některých zprávách Televizních novin hlavní roli. Infotainment ale zahrnují i některé závažné zprávy (ztroskotání lodi Costa Concordia, úmrtí ženy). Televizní noviny obsahovaly i zprávy, které byly celé koncipovány s důrazem na infotainment (např. zpráva o sněhové kalamitě v Liberci a okolí).

Zprávy v TV Nova často začínají jako příběh (*na začátku bylo čtrnáct milionů, příběh libereckého mistrovství světa*). Oblíbenými tématy jsou i zdražování cen pohonných hmot či rozmarný počasí. Tyto banální zprávy se snaží redakce Televizních novin zatraktivnit vysokým podílem zábavní složky. Výsledkem bývá zpráva plná obrazných vyjádření a automatismů. Příběhovost se objevuje ale i ve zprávách Událostí.

Chyb a nepřesností se dopouštějí moderátoři a redaktoři obou zpravodajských relací. Zpravodajové Televizních novin chybují častěji. Zatímco se v Televizních novinách po sledované dny objevila celkem dvakrát chyba v titulku, Události v tomto směru byly bezchybné. Použily však v jednom případě neetické záběry mrtvého těla. Reportérům komerční televize činí těžkosti sestavit při rozhovoru jednoznačnou větu bez stylistických chyb. V jednom případě obsahovala reportérova promluva triviální vysvětlení toho, co dělá podlahář a dlaždič.

Zatímco zpravodajství TV Nova občas podává redundantní informace, které mají bulvární charakter, v relaci Událostí zcela chybí.

Domněnka, že se zpravodajství České televize věnuje zprávám více do hloubky, se nepotvrdila. I přes téměř dvojnásobný počet minut v porovnání s TV Nova je v Událostech kladen důraz spíše na kvantitu zpráv. Zprávy, které by přesahovaly svou délkou tři minuty, se neobjevují příliš často. Z tohoto hlediska se tedy zpravodajské relace od sebe neliší.

Oba zpravodajské pořady se zásadně liší v tematice zpráv. Zatímco první sledovaný den se stanice shodovaly v pěti zprávách, v úterý to byla jen jedna zpráva (o ztroskotané lodi Costa Concordia), ve středu čtyři shodné zprávy.

Česká televize si všímá nejnovějších trendů. Některé reportáže, které považuje za mimořádně důležité, jsou doprovázeny živým vstupem ze studia. Reportér zde pracuje s interaktivní tabulí a snaží se divákům zprostředkovat některé zajímavé údaje vztahující se k odvysílané reportáži. Tyto živé vstupy nápadně připomínají živé vstupy z Televizních novin, které jsou již několik let součástí této zpravodajské relace. TV Nova je s oblibou používá například při povodních nebo nejrůznějších volbách.

Další rozdíl je v titulcích jednotlivých zpráv. Zatímco v Televizních novinách titulky ke zpravodajskému příspěvku zcela chybí, Události je až na výjimky uvádějí. Titulky chybí pouze u zpráv doprovázených synchronně s hlasem moderátora či u zpráv, po nichž následuje živý vstup reportéra. Některé titulky mají podobu novinového titulku bez predikátu (*agresivní děti v mateřských školách, boom v automobilovém průmyslu, evropská pocta V. Havlovi*), jiné jsou koncipovány jako věty jednoduché (*Vláda nezakáže dobrovolnou kastraci. Česko neumí třídit elektroodpad. Sklárna ve Světlé se znovu nadechuje.*). Až na jednu výjimku titulky vystihují obsah zprávy. V jednom případě jsem zaznamenala titulek, který částečně nekorespondoval s obsahem zprávy. Titulek z úterý 17. ledna 2012 měl název *Měsíc od úmrtí Václava Havla*. Celá reportáž se pak týkala zádušní mše za prvního prezidenta České republiky Havla ve Vatikánu. Titulek tak spíše měl mít podobu *Zádušní mše za Václava Havla ve Vatikánu*.

Jeden z titulků Událostí obsahoval synekdochu (*Česko neumí třídit elektroodpad*). Zaznamenala jsem i titulek neskrývající obrazné vyjádření (*Sklárna ve Světlé se znovu nadechuje*). Události s oblibou užívají titulků ve formě otázek (*Koupit hotel? Referendum o euru? Bezpečnostní kamery: dobro, či zlo?*).

Jazykové projevy moderátorů Událostí jsou kultivované. Reportéři se prohřešků dopouštějí ve větší míře. Mezi nejčastější chyby reportérů během analyzovaných dní patřily

subjektivní hodnocení, přeřky, vycpávková slova, nadbytečné a nesprávné použití ukazovacích zájmen, nadbytečné použití obrazných vyjádření v jedné zprávě. O rozdílech mezi moderátory a reportéry hovoří dokument *Analýza a hodnocení jazykové úrovně vybraných pořadů České televize za 2. pololetí 2010*⁷⁵, který si Česká televize nechává vypracovat od nezávislého zdroje, totiž od pracovníků Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky.

Projevy některých reportérů TV Nova jsou až příliš familární.

⁷⁵

<http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/press/analyza-a-hodnoceni-jazykove-urovne-vybranych-poradu/?id=5874&strana-4=1&category=4> (Citováno dne 1. 2. 2012.).

Závěr

Bakalářská práce **Televizní zprávy jako komunikát** se skládá ze dvou částí. První část, teoretická, vysvětluje pojmy, které jsou použity v praktické části. Definuje publicistický styl, zpravodajství a zpravodajský styl. Poukazuje na charakteristické rysy zpravodajského stylu z jednotlivých jazykových rovin. Blíže rozvádí znaky televizní zprávy. Pozornost je věnována také některým důležitým součástem zpráv, jako jsou například titulky a znělka. Teoretickou část uzavírá stručné představení analyzovaných televizních stanic a jejich hlavních zpravodajských relací.

V praktické části jsem se pokusila zanalyzovat zpravodajské relace Události České televize a Televizní noviny TV Nova. Rozdíl se ukázal už v headlines jednotlivých relací. Zatímco zpravodajství České televize dává do rychlého přehledu pouze zprávy seriózní a snaží se o vyvážení zpráv pozitivních a negativních, Televizní noviny TV Nova poukazují v headlines často na zprávy šokující. Po sledované dny se v headlines Televizních novin neobjevila ani jedna zpráva pozitivní.

Skladba zpravodajství obou televizních stanic je odlišná. Jen minimálně se shodovaly v tématu zprávy. Pokud se ve stejný den objevila shodná zpráva, její zpracování bylo ale u obou zpravodajských relací odlišné. TV Nova zde potvrdila pozici komerčního média. Ve zprávě často převažovala složka zábavní, moderátoři i reportéři používají ve velké míře obrazných prostředků a subjektivních hodnocení. Pokud se ve zpravodajství České televize objevila subjektivní hodnocení a obrazná vyjádření, bylo to téměř vždy v promluvách reportérů. Jazykový projev moderátorů Událostí je kultivovaný. Reportéři chybují zejména v živých vstupech. Nejčastějšími prohřešky reportérů Událostí jsou přeřeky, subjektivní hodnocení, nadbytečné použití ukazovacích zájmen, částic a vycpávkových slov.

Analýza ukázala u zpravodajství TV Nova až příliš častý výskyt metaforických vyjádření. Např. zpráva obsahující banální informaci o rozmarech počasí ve snaze reportérů o diváckou atraktivnost vyznívá groteskně. Rovněž zpráva o zdražování pohonných hmot v České republice obsahovala neúnosně mnoho obrazných vyjádření. Familiární vyjadřování moderátorů a reportérů působilo rušivě.

Ve zpravodajství České televize se objevují i prvky infotainmentu, které jsou ne vždy na místě. Jakoby se Česká televize snažila v tomto okopírovat svou úspěšnější konkurentku TV Nova.

Uvědomuji si, že mé analýzy nejsou vyčerpávající. Spíše jsem se snažila zachytit charakteristické znaky z jednotlivých jazykových rovin. Ponechala jsem si prostor pro rozšíření tohoto tématu pro svou diplomovou práci.

Seznam literatury

ADAM, Robert. Formy podání řeči. In *Slovo a slovesnost*, 64, 2003, s. 119 – 127. ISSN 0037-7031

BARTOŠEK, Jaroslav. Znaky důvěryhodné žurnalistické zprávy. In *Spisovnost a nespisovnost. Zdroje, proměny a perspektivy (Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané ve Vzdělávacím středisku Šlapanice 10. – 12. února 2004)*, Brno: Masarykova Univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, 2004, s. 216 – 221. ISBN 80-210-3568-4.

BARTOŠEK, Jaroslav. Tlak profese – specifický faktor ovlivňující jazyk žurnalistiky. In *Naše řeč*, 85, 2002, s. 68 – 78. ISSN 0027-8203.

BARTOŠEK, Jaroslav. Jazyk žurnalistiky. In *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997, s. 42 – 67. ISBN 80-200-0617-6.

BARTOŠEK, Jaroslav. Jazyková kultura mluveného zpravodajství. In JANČÁKOVÁ, Jana; KOMÁREK, Miroslav; ULIČNÝ, Oldřich. *Spisovná čeština a jazyková kultura 1993: sborník z olomoucké konference 23. - 27.8. 1993*. Praha: Univerzita Karlova, 1995, s. 166 – 170. ISBN 80-85899-02-7.

BEČKA, Josef. *Česká stylistika*. Praha: Academia, 1992. ISBN 80-200-0020-8.

BURTON, Graeme; JIRÁK, Jan. Úvod do studia médií. Brno: Barrister & Principal, 2001. ISBN 80-85947-67-6.

CRNOVRŠANINOVÁ, Zina. *Televizní zprávy jako komunikační situace*. Praha, 2005. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka. Vedoucí práce Svatava Machová. Datum obhájení 26. 5. 2005.

CVRČEK, Václav a kol. *Mluvnice současné češtiny 1. Jak se píše a jak se mluví*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1743-5.

ČECHOVÁ, Marie. *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4.

ČECHOVÁ, Marie. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. ISBN 80-86642-00-3.

ČECHOVÁ, Marie. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: ISV, 2000. ISBN 80-85866-57-9.

ČMEJRKOVÁ, Světlá; HOFFMANOVÁ, Jana. *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, 2003. ISBN 80-200-1034-3.

ČMEJRKOVÁ, Světlá. Spisovnost a nespisovnost v současné rozhlasové a televizní publicistice. In ŠRÁMEK, Rudolf. *Spisovnost a nespisovnost dnes*. Brno: PdF MU 1996, s. 191 – 194. ISBN 80-210-1304-4.

DANEŠ, František. *Kultura a struktura českého jazyka*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1648-3.

FORET, Martin; LAPČÍK, Marek; ORSÁG, Petr: *Média dnes: reflexe médií, mediality a mediálních obsahů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2023-3.

HLAVSA, Zdeněk. K jazykovědné analýze komunikace v hromadných sdělovacích prostředcích. In *Slovo a slovesnost*, 51, 1990, s. 124 – 130.

HOFFMANOVÁ, Jana. Projevy taktu (a beztaktnosti) v televizních rozhovorech. In *Slovo a slovesnost*, 55, 1994, s. 194 – 201. ISSN 0037-7031.

JAKLOVÁ, Alena. Persvaze a její prostředky v současných žurnalistických textech. In *Naše řeč*, 85, 2002, s. 169 – 176. ISSN 1211-4413.

JEDLIČKA, Alois. *Spisovný jazyk v současné komunikaci*. Praha: Univerzita Karlova, 1974.

JÍLEK, Viktor. *Žurnalistické texty jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009. ISBN 978-80-244-2218-3.

JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Masová média*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3.

JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbara. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-287-4.

JUST, Vladimír. *Velký slovník floskulí*. Praha: Leda/Rozmluvy, 2009. ISBN 978-80-7335-185-4.

Kolektiv autorů. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-484-X.

Kolektiv autorů. *Mluvnice češtiny. (2). Tvarosloví*. Praha: Academia, 1986.

Kolektiv autorů. *Mluvnice češtiny. (3). Skladba*. Praha: Academia, 1987.

Kolektiv autorů Ústavu českého jazyka Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. ISBN 978-80-7106-980-5.

Kolektiv autorů. *Slovník české frazeologie a idiomatiky. Výrazy neslovesné*. Praha: Academia, 1988.

Kolektiv autorů Ústavu pro jazyk český AV ČR. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1080-7.

Kolektiv autorů Ústavu pro jazyk český AV ČR. *Slovník spisovného jazyka českého II, H – L*. Praha: Academia, 1989.

KRAUS, Jiří. *Jazyk v proměnách komunikačních médií*. Praha: Nakladatelství Karolinum, Univerzita Karlova, 2008. ISBN 978-80-246-1578-3.

KRÁLÍK, Jan a kol. *Každý den s češtinou*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-884-6.

KRČMOVÁ, Marie. K pramenům specifika mluveného projevu. (Mluvenost či spontánnost?) In *K diferenciaci současného mluveného jazyka*. Ostrava, 1994, s. 26 – 32. ISBN 80 – 7042 – 438 – 9.

KUNCZIK, Michael. *Základy masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-134-X.

MACHEK, Václav. *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-242-1.

MARTINCOVÁ OLGA a kol. *Neologismy v dnešní češtině*. Praha: Akademie věd ČR, Ústav pro jazyk český, 2005. ISBN 80-86496-21-X.

McLUHAN, Marshal. *Jak rozumět médiím*. Praha: Odeon, 1991. ISBN 80-207-0296-2.

McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha, Portál 2009. ISBN 978-80-7367-574-5.

MIČIENKA, Marek; JIRÁK, Jan a kol. *Základy mediální výchovy*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-315-4.

MINÁŘOVÁ, E. Rysy mluvené publicistiky. In DAVIDOVÁ. *K diferenciaci současného mluveného jazyka*, Ostrava, 1994, s. 154 – 158. ISBN 80 – 7042 – 438 – 9.

NEBESKÁ, Iva. *Jazyk, norma, spisovnost*. Praha: Univerzita Karlova, 1996. ISBN 80-7184-144-7.

OSVALDOVÁ, Barbora. *Zpravodajství v médiích*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 978-80-246-1899-9.

PITOŇÁKOVÁ, Slávka. Jazyk médií. In *VARIA XIX., Zborník plných príspevkov z XIX. kolokvia mladých jazykovedcov*. Trnava – Modra-Harmónia 18. – 20. 11. 2009. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave 2010. ISBN 978 – 80 – 970561.

PLAŇAVA, Ivo. *Jak (to) spolu mluvíme*. 2. vyd., Brno, 1996. ISBN 80-210-0412-6.

PRAVDOVÁ, Markéta. Infotainment, politainment, edutainment aneb K jazyku masových médií. In *Naše řeč*, 86, 2003, č. 4, s. 206 – 217. ISSN 0027-8203

SAGA, Tereza. *Mluvené versus psané zpravodajství*. Praha, 2010. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Katedra českého jazyka. Vedoucí práce Pavla Chejnová. Datum obhájení 8. 9. 2010.

SCHNEIDEROVÁ, Soňa. *Informace – text – kontext. Nad současnou situací médií*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2059-2.

SCHMIEDTOVÁ, Věra. *Čeština, jak ji neznáte*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7106-990-4.

SVOZILOVÁ, Naďa, PROUZOVÁ, Hana, JIRSOVÁ ANNA. *Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení*. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1310-5.

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-096-8.

SRPOVÁ, Hana. Manipulace a persvaze – janusovské dilema. In SRPOVÁ. *Metody a prostředky přesvědčování v masových médiích*. Ostrava: FF OU 2005, s. 200 – 208. ISBN 80-7368-101-3.

ŠONKOVÁ, Jitka. *Morfologie mluvené češtiny: Frekvenční analýza*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-956-0.

ULIČNÝ, OLDŘICH. Jméno pro naši vlast. Česká republika: Čechy, Česko, Čechie? In *Slavica Pragensia XXXVIII, Acta Universitatis Carolinae, Philologica 3, 2003. Jazyk – Jazykověda – Komunikace (Výbor z lingvistického díla Oldřicha Uličného)*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2006, s. 26 - 29. ISBN 80-246-0813-8.

VÁGNER, Ivan. *Televizní zprávy – psychický nátlak?* Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-160-0.

Internetové zdroje

Český národní korpus - SYN2010. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2010.

Dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz>>. (Citováno dne 22. 3. 2012).

<http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/press/analyza-a-hodnoceni-jazykove-urovne-vybranych-poradu/?id=5874&strana-4=1&category=4> (Citováno dne 22. 3. 2012).

<http://img9.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/zakony/pdf/zakon-o-ceske-televizi.pdf?verze=2012-01-23-11:19:25> (Citováno dne 22. 3. 2012).

<http://img9.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/zakony/pdf/zakon-o-provozovani-rozhlasoveho-a-televizniho-vysilani.pdf> (Citováno dne 1. 2. 2012).

<http://prirucka.ujc.cas.cz> (Citováno dne 1. 2. 2012).

<http://ujc.avcr.cz/miranda2/export/sitesavcr/data.avcr.cz/humansci/ujc/ste-vyroci/konference/konference-files/Kaderka-Havlik.PDF> (Citováno dne 1. 4. 2012).

<http://www.mediaguru.cz/2012/02/nejuspesnejsi-programove-formaty-v-lednu/> (Citováno dne 1. 2. 2012).

<http://www.mediaguru.cz/2011/07/nejsledovanejsi-tv-porady-druheho-ctvrtleti/> (Citováno dne 1. 2. 2012)

http://www.tyden.cz/rubriky/media/televize-a-radio/zpravy-primy-mely-nejvyssi-sledovanost-v-historii_218622.html (Citováno dne 1. 2. 2012).

Abstrakt

Bakalářská práce *Televizní zprávy jako komunikát* se zabývá analýzou hlavních zpravodajských relací České televize (relace *Události*) a TV Nova (relace *Televizní noviny*). První část práce, teoretická, vysvětluje důležité termíny jako například zpráva, publicistický styl, zpravodajství a zpravodajský styl.

Praktická část je zaměřena na analýzu zpravodajských pořadů z pohledu jednotlivých jazykových rovin (morfologická, lexikologická, syntaktická, rovina infotainmentu a bulvarizace zpráv). Analyzovány jsou náhodně vybrané 3 dny (16. 1., 17. 1. a 18. 1. 2012). Cílem analýzy bylo najít shodné rysy obou zpravodajství, popř. odlišnosti. Práce je zakončena celkovou shrnovací analýzou. Nechybí analýza headlines a úvodních částí zpravodajských relací, srovnání relací z hlediska délky jedné zprávy.

Summary

Bachelor thesis TV news as a communicative means deals with the analysis of two main broadcasting corporations, Česká televize with its' news broadcast Události and TV Nova and its' Televizní noviny. The first part, theoretical, explains important terms, e.g. news, journalism style, news broadcast, news broadcast style.

Practical part focuses on analysis from the different linguistic levels (morphology, lexicology, syntax, infotainment and tabloid news). The analysed days were the following: 16. 1., 17. 1. and 18. 1. 2012. The aim was to find identical features or differences. The thesis ends with the overall analysis. It also consists analysis of headlines and introductory parts of news broadcast, comparison of news broadcast from the view of length of news.

Klíčová slova

publicistický styl, zpravodajství, zpravodajský styl, televizní zpráva, analýza, jazyková rovina, headlines, titulky, Česká televize, TV Nova, Události, Televizní noviny